

UTVÄRDERING AV HÅLLBARHETSREDOVISNING

En studie som visar viktiga faktorer vid aktieägarnas utvärdering och jämförelser av hållbarhetsredovisningar.

EVALUATION OF SUSTAINABILITY REPORTS

A study presenting important factors in shareholders evaluation and comparisons of sustainability reports.

Examensarbete inom företagsekonomi
Grundnivå 15 Högskolepoäng
Vårterminen 2017

Frida Enström
Emma Hermansson

Handledare: Ann-Christine Mjölnevik
Examinator: Inga-Lill Johansson

Författarnas förord

Uppsatsskrivandet har under vårterminen 2017 varit en lärorik resa och vi har fått fördjupade kunskaper inom ämnet hållbarhetsredovisning.

Vi vill tacka alla som har stöttat oss genom skrivprocessen. Tack till vår handledare Ann-Christine Mjölnevik. Tack till vår examiner Inga-Lill Johansson samt de opponenter som har gjort det möjligt att förbättra uppsatsen tack vare konstruktiv kritik och de tips som vi fått längs vägen. Vidare ett stort tack till de informanter som tagit sig tid att delta i vår undersökning.

Skövde, juni 2017.

Frida Enström och Emma Hermansson.

UTVÄRDERING AV HÅLLBARHETSREDOVISNING

En studie som visar viktiga faktorer vid aktieägarnas utvärdering och jämförelser av hållbarhetsredovisningar.

Examensrapport inlämnad av Frida Enström och Emma Hermansson till Högskolan i Skövde, för Kandidatexamen (BSc) vid Institutionen för handel och företagande.

15 juni 2017

Härmed intygas att allt material i denna rapport, vilket inte är vårt eget, har blivit tydligt identifierat och att inget material är inkluderat som tidigare använts för erhållande av annan examen.

Signerat: _____

Frida Enström

Signerat: _____

Emma Hermansson

Sammanfattning

Bakgrund

Idag inkluderas arbetet med CSR i företagens verksamheter och de upprättar också hållbarhetsredovisningar vilket är en följd av ökade påtryckningar från samhället och företagets intressenter, däribland aktieägare. Tidigare studier konstaterar att informationen i hållbarhetsredovisningar varierar väldigt mycket vilket försvårar möjligheten att som läsare kunna utvärdera olika hållbarhetsredovisningar och jämföra mellan olika företag. Till exempel måste aktieägarna tolka och värdera CSR-aktiviteterna på rätt sätt för att det ska skapa ett värde för dem. Företagets arbete med CSR kan skapa värde genom att det ökar förtroendet hos intressenterna och vid negativa händelser skyddar det företaget.

Syfte

Vårt syfte är att bidra med förståelse för hållbarhetsredovisningens användbarhet vid en jämförelse mellan olika företag samt vilken information som är viktig för aktieägare att utvärdera i hållbarhetsredovisningar.

Genomförande

Vi har genomfört vår studie i linje med den kvalitativa metoden. Vi har samlat in empiri via sex semistrukturerade intervjuer. Analysen av det empiriska resultatet i förhållande till de teorier och de tidigare studierna som presenterats i vår teoretiska referensram har lett till fram till vår slutsats.

Resultat

Studien visar att transparens, trovärdighet och väsentlighet är viktiga faktorer för aktieägare att utvärdera i hållbarhetsredovisningar. Aktieägare bör dessutom utvärdera risker, samt sannolikheten att dessa kommer inträffa och vad det kommer att få för konsekvenser. Vår studie visar att hållbarhetsredovisningarna är användbara vid en jämförelse mellan olika företag eftersom utvärderingen sker utifrån helhetsperspektiv, vilket gör att aktieägarna kan bortse att hållbarhetsrapporterna redovisar olika slags information.

Nyckelord: CSR, hållbarhetsredovisning, aktieägare, utvärdering, intressentteori och legitimitetsteori.

Abstract

Background

Today companies include CSR in their operations and establish sustainability reports which is a consequence of increased pressure from society and company stakeholders, including shareholders. Previous studies find that the information in sustainability reports varies, which complicates the ability of readers to evaluate different sustainability reports and compare it between companies. For example, to receive value from the CSR-activities, shareholders must in a correct way interpret and value the activities. Companies' work with CSR can create value for shareholders by increasing the trust of stakeholders which leads to protection of the company when negative events occur.

Purpose

Our purpose is to contribute to understanding the use of sustainability reports when comparing between different companies and what information that is important for shareholders to evaluate in sustainability reports.

Methods

We conducted our study in line with the qualitative method. The empirical data was gathered through six semi-structured interviews. Analyses of the empirical result in relation to theories and previous studies presented in our theoretical framework led to our conclusions.

Results

This study shows that transparency, credibility and essential are important factors for shareholders to evaluate in sustainability reports. Shareholders should also evaluate risks, as well as the probability that these will occur and what it will have for consequences. Our study shows that sustainability reports are useful when comparing different companies because the evaluation is based on the comprehensive picture, which allows shareholders to ignore the fact that the companies report different types of information.

Keywords: CSR, sustainability report, shareholder, evaluation, stakeholder theory and legitimacy theory.

Innehåll

1. Inledning.....	8
1.1 Bakgrund	8
1.2 Problemdiskussion.....	10
1.3 Problemformulering.....	12
1.4 Syfte.....	12
2. Metod.....	13
2.1 Metodval	13
2.2 Datainsamling.....	13
2.2.1 Intervjuer.....	13
2.2.2 Genomförda intervjuer.....	14
2.2.3 Urval	15
2.2.4 Insamling av teori	15
2.3 Dataanalys	16
2.4 Studiens trovärdighet.....	17
2.4.1 Tillförlitlighet	17
2.4.2 Överförbarhet.....	18
2.4.3 Pålitlighet.....	18
2.4.4 Bekräftelse	18
3. Teoretisk referensram	20
3.1 Tidigare studier.....	20
3.1.1 Aktieägarvärde och CSR	20
3.1.2 Hållbarhetsredovisningens jämförbarhet	20
3.1.3 Utvärdering av hållbarhetsredovisningar	21
3.2 Teori.....	22
3.2.1 Intressentteori	22
3.2.2 Legitimitetsteori.....	23
3.3 Analysmodell.....	24
4. Empiri	27
4.1 Granskare.....	27
4.1.1 Presentation.....	27
4.1.2 Hållbarhetsredovisningens transparens.....	27
4.1.3 Granskning av hållbarhetsredovisningens trovärdighet.....	28
4.1.4 Branschskillnader inom hållbarhetsredovisning	29

4.1.5 Riktlinjer.....	30
4.1.6 Aktieägare	31
4.2 Företag.....	32
4.2.1 Presentation	32
4.2.2 Syfte med hållbarhetsredovisning	32
4.2.3 Hållbarhetsredovisningens trovärdighet.....	33
4.2.4 Riktlinjer.....	34
4.2.5 Aktieägare	35
4.3 Sammanfattning av empirin	36
5. Analys.....	38
5.1 Transparens	38
5.2 Trovärdighet	39
5.3 Väsentlighet.....	40
5.4 Jämförelser	41
5.5 Utvärdering.....	41
5.6 Sammanfattning av analysen.....	43
6. Slutsats	45
6.1 Vad är viktigt för aktieägare att utvärdera i en hållbarhetsredovisning?.....	45
6.2 Hur användbar är hållbarhetsredovisningar vid en jämförelse mellan olika företag?	46
6.3 Studiens bidrag.....	47
6.4 Bidragets styrkor och svagheter	47
6.5 Samhälleliga och etiska reflektioner	48
6.6 Förslag till fortsatt forskning	49
7. Källförteckning.....	50
Figurförteckning	
Figur 1: analysmodell.....	26

Bilagor

Bilaga 1 Individuella reflektioner

Bilaga 2 Intervjuguide för granskare

Bilaga 3 Intervjuguide för företag

Bilaga 4 Checklista vid utvärdering av hållbarhetsrapporter

1. Inledning

Det inledande kapitlet presenterar en bakgrund till det valda ämnet. Därefter följer en problemdiskussion som mynnar ut i uppsatsens syfte och problemformulering.

1.1 Bakgrund

Uppsatsens studieområde grundar sig i att samhället ställer krav på att företag ska agera mer hållbart vilket har lett till att de numera inkluderat corporate social responsibility (CSR) i verksamheten och presenterar det till sina intressenter i form av hållbarhetsrapporter. Bland dessa intressenter ingår aktieägare.

Dagens medvetenhet och vetskap i samhället gällande företagens påverkan på vår värld ökar alltmer och det finns en förväntan att företag ska agera mer hållbart. Det ställs omfattande krav på att företagen ska ta större ansvar och stå till svars och agera för den påverkan de står ansvariga för gentemot samhället och på så sätt arbeta för en hållbar utveckling. För att möta dessa krav har alltför företag utökat eller initierat sitt arbete med CSR (Grafström, Göthberg & Windell, 2008). Redan från 1950-talet finns det litteratur som belyser företagets sociala ansvar, men det är först vid millenniumskiftet som uppfattningen om företagens sociala och miljömässiga ansvarstagande etablerar sig i näringslivet och i den allmänna debatten. CSR är ett komplext ämne och det finns en mängd olika definitioner, tolkningar och perspektiv kring vad CSR egentligen innebär (Borglund et al., 2012). Gemensamt för alla definitioner är att företaget har ett ansvar gentemot samhället, men hur långt detta samhällsansvar sträcker sig råder det olika uppfattningar om (Grafström et al., 2008). Förenta nationerna (FN) har sedan 1972 arbetat med frågor beträffande hållbar utveckling och har beslutat att målet angående en god miljö är av lika stor betydelse som fred för mänskligheten. Ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet skapar i interaktion och stöd med varandra en hållbar utveckling. Trots att arbetet kring hållbarhet var i bruk introducerades inte begreppet förrän flera år senare. År 1987 etablerade och spred sig definitionen genom lanseringen av Världskommissionen för miljö och utveckling, även kallad för Brundtlandkommissionen, som definierade begreppet enligt följande:

”En hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov” (FN, 2012, s.1)

Företagens val att inkludera CSR-aktiviteter i sina verksamheter är en följd av ökade påtryckningar och förväntningar från samhället. Företagen har mer eller mindre blivit tvingade att införa CSR-aktiviteterna för att möta de olika intressentgruppernas krav gällande miljömässiga och sociala aspekter (Pedersen, 2015). Företagen behöver kommunicera sitt arbete kring hållbarhetsfrågor till sina externa intressenter för att på så sätt lämna ett kvitto på att kraven är behandlade. Denna information utges i form av en hållbarhetsredovisning. Företag är omgivna av sekundära och primära intressenter som alla har olika intressen i företaget, där de primära intressenterna har större förmåga att kunna påverka eller påverkas av företagens verksamhet (Grafström et al., 2008). För att en god relation mellan företagen och intressenterna ska bibehållas är det enligt Grafström et al. (2008) av stor betydelse att företagen utvärderar vilka intressenter som är mest centrala och tillgodoser dessa, främst för att inte förlora en viktig part. I uppsatsen kommer fokus ligga på aktieägare som ingår i den primära intressentgruppen. Enligt Clarkson (1995) måste företag skapa tillräckligt med värde och tillgodose den primära gruppen av intressenter för att de ska fortleva och nå framgång.

Intressenternas ökade krav är inte den enda orsaken till att företagen upprättar en hållbarhetsredovisning. Från och med räkenskapsåret 2008 beslutade regeringen att statligt ägda bolag ska upprätta en hållbarhetsredovisning enligt Global Reporting Initiatives¹ (GRI) riktlinjer. Lagkravet infördes främst för att driva arbetet inom hållbarhetsfrågor framåt och för att de statligt ägda bolagen skulle visa deras ekonomiska, miljömässiga samt sociala åtaganden i affärsverksamheten (Borglund, Frostenson & Windell, 2010). Detta krav har nu utökats och från och med årsskiftet 2017 ska även stora bolag upprätta en hållbarhetsredovisning (KPMG, u.å.). Lagändringen har sin grund i ett nytt EU-direktiv där regeringen i Sverige har valt att utvidga direktivet så att fler bolag omfattas. Gränsvärdet för vad som avser stora bolag har tagits fram och när bolagen uppfyller två av följande villkor kommer de att omfattas av lagen: mer än 250 anställda, över 175 miljoner kronor i balansomslutningen eller en nettoomsättning som överstiger

¹ Global Reporting Initiative är den första globala standarden för hållbarhetsredovisning (GRI, u.å.).

350 miljoner kronor. Tanken bakom EU-direktivet är att förtroendet för företagen ska öka samt att deras åtaganden inom hållbarhetsarbetet ska bli lättare att analysera.

Lagändringen ska ge drivkraft åt framskridandet inom hållbar utveckling och förbättra transparensen i hållbarhetsredovisningen. Detta kommer i sin tur att underlätta för intressenter som vill utvärdera företagen, eftersom de kan erhålla ett helhetsperspektiv baserat på företagens ekonomiska prestationer och hållbarhetsarbete. Detta kan leda till att intressenternas förtroende för företagen kommer att växa, vilket anses positivt då flertalet förtroendeskanaler har drabbat svenskt näringsliv (KPMG, u.å.).

1.2 Problemdiskussion

Företag kan förutom att de tillfredsställer olika intressenter se hållbarhetsredovisningen som ett sätt att förbättra deras image och utveckla konkurrensfördelar (Berthelot, Coulmont & Serret, 2012). Om företag vinner fler konkurrensfördelar tack vare sin hållbarhetsredovisning kan aktieägarna dra fördel av det då konkurrensfördelarna påverkar aktiemarknaden positivt (Perry & Towers, 2009). Perez och Sanchez (2009) finner i sin studie att det dock är svårt för företagen att vinna konkurrensfördelar, som Berthelot et al. (2012) framställer som en fördel med företagens hållbarhetsrapportering, med anledning att rapporterna är svåra att jämföra. Efter att ha studerat företag som är verksamma inom samma bransch konstaterar Perez och Sanchez (2009) att hållbarhetsrapporterna skiljer sig åt vilket försvårar möjligheten för intressenter att jämföra mellan olika företag men också för företagen att kunna ställa sina hållbarhetsrapporter mot konkurrenternas. Hur hållbarhetsredovisningen ska utformas är tämligen flexibelt vilket är en av orsakerna till att de skiljer sig åt. Det finns dock vissa riktlinjer som ska följas men även dessa ger utrymme för företagen att välja vilken information som ska inkluderas och oavsett om de är verksamma inom samma bransch eller inte kan de belysa olika hållbarhetsaspekter (Van der Ploeg & Vanclay, 2013). Om innehållet hade varit mer likvärdigt hade det underlättat jämförelsen och visat att ett företag tar större socialt och miljömässigt ansvar än ett annat. Istället blir utvärderingen av informationen i hållbarhetsredovisningen en avgörande faktor vid jämförelse mellan olika hållbarhetsrapporter (Perez & Sanchez, 2009).

Enligt Van der Ploeg och Vanclay (2013) föreligger det en oro angående sanningen i hållbarhetsrapporterna samt deras användbarhet för intressenterna, detta trots att det finns ett flertal riktlinjer inom rapporteringen av CSR. Kritik har även riktas mot

hållbarhetsredovisningarna med anledning att rapporterna kan användas för att skildra bilden av företagen på bästa sätt. Företagen försöker dessutom influera en särskild grupp av intressenter genom att noggrant inrikta informationen mot den specifika gruppen. I den traditionella redovisningen förekommer det restriktioner kring vilka intressenter som är delaktiga i processen och i hur stor utsträckning. Däremot existerar en större komplexitet kring intressentengagemang och hur frågor rörande sociala och miljömässiga aspekter bör åtgärdas av företagen gällande hållbarhetsarbetet. Godfrey, Merrill och Hansen (2009) betonar även de att företag kan rikta vissa CSR-aktiviteter mot en speciell intressent eller en grupp av intressenter. Om företaget riktar CSR-aktiviteter mot den primära intressentgruppen är det enligt Godfrey et al. (2009) endast de som kan dra nytta av aktiviteterna då den primära intressentgruppen är de enda som kan granska informationen med ett kritiskt öga. Godfrey et al. (2009) menar vidare att det kan skapa ett värde för aktieägarna. För att CSR-aktiviteterna ska generera aktieägarvärde krävs det att aktiviteterna tolkas och värderas på rätt sätt av aktieägarna.

Att företagens arbete med hållbarhet lättare ska kunna analyseras är en av tankarna bakom det nya EU-direktivet. Det nya lagkravet beräknas omfatta ungefär 1600 bolag i Sverige vilket även kommer påverka aktörer i bolagens omgivning (KPMG, u.å.). I och med att fler företag måste hållbarhetsrapportera kommer fler intressenter att omfattas och fler intressenter kommer därför behöva öka sina kunskaper om hur de ska tyda hållbarhetsrapporterna. I enlighet med 12§ i 6 kap. Årsredovisningslagen (2016:947) ska hållbarhetsrapporten innehålla information kring konsekvenserna av företagets verksamhet såsom upplysningar i frågor som rör miljö, sociala förhållanden, personal, respekt för mänskliga rättigheter och motverkande av korruption. Rapporten ska ange vilken policy företaget använder sig av i dessa frågor samt vad det har fått för konsekvenser. Vidare ska rapporten innehålla risker som rör de nämnda frågorna och hur företaget hanterar dessa risker. Några tydligare regler om vad hållbarhetsrapporterna ska innehålla finns inte vilket betyder att det fortfarande lämnas stort utrymme till företagen att välja vilken information som ska inkluderas precis som Van der Ploeg och Vanclay (2013) konstaterar. Det finns heller inte några regler kring hur informationen ska presenteras förutom att om företagen väljer att tillämpa särskilda riktlinjer ska det uppges enligt 12§ i 6 kap. ÅRL (2016:947).

1.3 Problemformulering

Utifrån problemdiskussionen har två frågeställningar utformats.

- Vad är viktigt för aktieägare att utvärdera i en hållbarhetsredovisning?
- Hur användbar är hållbarhetsredovisningar vid en jämförelse mellan olika företag?

1.4 Syfte

Utifrån ovanstående frågeställningar har syftet preciserats. Vårt syfte är att bidra med förståelse för hållbarhetsredovisningens användbarhet vid en jämförelse mellan olika företag samt vilken information som är viktig för aktieägare att utvärdera i hållbarhetsredovisningar.

2. Metod

Det andra kapitlet redogör för studiens metodval och datainsamling. Kapitlet beskriver dessutom genomförandet av vår studie och tillvägagångssättet vid vår analys. Slutligen diskuteras även studiens trovärdighet.

2.1 Metodval

För att nå vårt forskningssyfte att bidra med förståelse för vilken information som är viktig för aktieägare när de utvärderar och jämför hållbarhetsrapporter krävdes en djup analys av vårt studieområde vilket gjorde den kvalitativa metoden mest lämplig. Den kvalitativa metoden är en forskningsstrategi där vikten vid insamling och analys av data ligger på ord och dess innebörd istället för kvantifiering (Bryman & Bell, 2013). Den kvalitativa forskningen handlar om att utveckla vårt sätt att betrakta omvärlden och bidra med en mer nyanserad förståelse av den. Det som präglar den kvalitativa metoden är intresset för vad man vill ha sagt och vad man vill bidra med (Alvehus, 2013).

Enligt Lind (2014) är det karakteristiskt för den kvalitativa metoden att kunskap utvecklas genom teoretiska tolkningar av det som studeras vilket betyder att en induktiv ansats oftast används. Vid en induktiv ansats finns det således ingen befintlig teori att utgå från (Bryman & Bell, 2013). Alvehus (2013) anser att det är svårt att endast ha en ren induktiv ansats då det oftast finns någon teoretisk förförståelse när data som samlats in tolkas. Istället anses abduktion som är en blandning av induktion och deduktion vara ett bättre val. Vi utgick från en induktiv ansats då det i tidigare studier inte framkommit någon tydlig teori kopplat till vad som är viktigt för aktieägare att utvärdera samt hur användbara hållbarhetredovisningar är vid jämförelse mellan olika företag. Däremot har studien inte helt varit utan teoretisk förförståelse då det finns teorier från tidigare forskning som i vår studie kunnat kopplats till förståelsen kring bakgrunden till frågeställningarna samt användas för att förklara delar av vårt resultat. Det är dock inte direkt själva svaret vilken den deduktiva ansatsen avser.

2.2 Datainsamling

2.2.1 Intervjuer

I linje med den induktiva ansatsen och den kvalitativa metoden genomförde vi semistrukturerade intervjuer. Semistrukturerade intervjuer innefattar övergripande frågor

utan förberedda svar (Alvehus, 2013). Vid intervjuerna använde vi oss av en intervjuguide som underlag för de ämnen som togs upp för att kunna säkerställa att vi styrde intervjun utan att påverka svaren. Vi valde att utforma två stycken intervjuguider av den orsaken att vi intervjuade personer som kommer i kontakt med hållbarhetsredovisning på olika sätt. Guiden anpassades därför så att den var lämplig för personen som intervjuas. Vi valde semistrukturerade intervjuer för att få fram svar där intervjupersonerna utgår från sina egna erfarenheter och kunskaper istället för att svara det de tror är rätt. Det empiriska intervjuunderlaget kopplas sedan till de teorier som valts i den teoretiska referensramen för att svara på studiens frågeställningar och uppfylla syftet.

2.2.2 Genomförda intervjuer

Totalt sex personer har intervjuats. Tre av informanterna arbetar inom redovisning och revision med att granska och utvärdera hållbarhetsredovisningar. Resterande tre personer arbetar med hållbarhetsredovisning i börsnoterade företag. Intervjufrågorna som ställdes var till en början ganska breda inom ämnet hållbarhetsredovisning och preciserades sedan utifrån de teorier och begrepp som ingår i vår teoretiska referensram. Efter sammanställningen av samtliga intervjuer fördes en diskussion i analysen över vad informanterna sagt samtidigt som det kopplades och jämfördes med tidigare studier och teorier.

Alla intervjuer genomfördes på distans med anledning av avstånden mellan författarna och intervjupersonerna. Sammantaget genomfördes fyra telefonintervjuer samt två intervjuer via videosamtal. En av bristerna med att genomföra telefonintervjuer är att det inte går att iaktta intervjupersonens kroppsspråk (Bryman & Bell, 2013), vi upplevde dock intervjuerna som avslappnade och samtalen kändes naturliga trots att vi inte kunde se varandra. Två av intervjuerna genomfördes via videosamtal och under dessa intervjuer kunde författarna erhålla en mer helhetsbild av situation genom att notera intryck från miljön och intervjupersonernas kroppsspråk. Fastän författarna och informanterna befann sig på olika geografiska platser upplevdes samtalet personligt och ingav inte känslan av "vi och dem". Intervjusamtalen spelades in efter godkännande av informanterna för att sedan transkriberas. Genom att spela in en intervju kan en fullständig redogörelse vad som sades under samtalet erhållas. Inspelningen underlättar dessutom när

intervjupersonerna svar ska behandlas och forskaren kan vid upprepade gånger gå tillbaka till svaren för att noggrant undersöka vad som har sagts (Bryman & Bell, 2013).

I slutet av varje intervju gavs frågan om vi fick tillåtelse att publicera intervjupersonens samt företagets namn i vår uppsats. I fem av sex intervjuer fick vi medgivande att presentera både personens samt företagets namn och i ett fall yttrade intervjupersonen att dens och företagets namn skulle behandlas med anonymitet. Vi har därför valt att enbart hantera den personens intervjusvar under pseudonym, då vi vill presentera resterande personers namn och företagsnamn i studien.

2.2.3 Urval

Vi valde att intervjua sex personer som alla har kunskap kring och arbetar med hållbarhetsredovisning då det krävs en viss kunskap för att besvara frågor kopplade till vårt studieområde och våra frågeställningar. Vi gjorde därmed ett strategiskt urval. Strategiskt urval vid intervjuer betyder att personer som har den förkunskap som behövs för att besvara frågorna som ska studeras väljs (Alvehus, 2013).

Urvalet måste även överensstämma med studiens syfte som är att bidra med förståelse, av den anledningen valde vi att inrikta oss på få urval för att erhålla en djupare insikt kring hållbarhetsredovisningen. Genom att vi valde färre urval kunde vi samla in underlag som var mer ingående, vilket också krävdes för att kunna besvara våra frågeställningar. Intervjupersonerna i undersökningen besitter stor kunskap inom området som har undersökts och därför är urvalet homogent. Ett homogent urval innebär att personerna som ska delta i intervjun är av samma ”typ”, detta underlättar när jämförelser ska göras mellan personerna (Alvehus, 2013). Tre av informanterna arbetar i redovisnings- och revisionsföretag medan de andra tre arbetar med hållbarhetsfrågor på olika börsnoterade företag inom byggbranschen.

2.2.4 Insamling av teori

En litteraturgenomgång innebär en genomgång av befintlig litteratur som rör det valda ämnet (Bryman & Bell, 2013). Arbetet inleddes med en genomgång av litteraturen inom vårt valda område, som sedan lade grunden för vår problemformulering. Till följd av litteraturgenomgången kunde vi få vetskap om vilka kunskaper som redan fanns inom vårt valda ämne, både bland vetenskapliga artiklar och relevant litteratur. Då vi inte hade

någon direkt kännedom om den existerande litteraturen tog vi hjälp av litteraturförteckning i en lämplig bok eller artikel för att guida oss vidare till relevanta artiklar och böcker. För att samla in information kring vårt ämne har en litteratursökning på Högskolan i Skövdes databaser genomförts. Vetenskapliga artiklar som används i studien har huvudsakligen tagits fram via sökverktyg som Google Scholar och WorldCat Local. Sökord som har använts i studien för att få fram rätt information är främst följande; “Sustainability report”, “Evaluating sustainability report”, “Shareholder CSR”, “Stakeholder theory” och “Legitimacy theory”. Litteraturen som förekommer i studien har till övervägande del hämtats från högskolans bibliotek. Tack vare att vi genom Högskolan i Skövde har flertalet databaser till vårt förfogande uppstod det inget problem i vår insamling kring att artiklarna inte var tillgängliga. Vid ett tillfälle förekom det dock ett problem kring att finna artiklar om aktieägarvärde kopplat till hållbarhetsredovisning. Problemet hanterades genom att vi formulerade om sökordet vilket gav sökningen ett lämpligare resultat.

2.3 Dataanalys

Svårigheterna med en kvalitativ undersökning är enligt Bryman och Bell (2013) att det producerar ett stort datamaterial och att det finns få kända och vedertagna analysmetoder. Grundad teori är den vanligaste metoden att använda vid analyser av kvalitativa data. Metoden utgörs av flertalet redskap och resultat som uppstår till följd av tillvägagångssättet (Bryman & Bell, 2013). Vi har i vår studie valt att ta inspiration av ett redskap som ingår grundad teori som hjälpmedel vid vår analys. Redskapet kodning innebär att insamlad data genomgås och därefter etiketteras det som ger intryck av att vara av teoretisk vikt eller betydelse för de personer som har studerats (Bryman & Bell, 2013). För att samla in empirisk data genomförde vi semistrukturerade intervjuer. Intervjuerna spelades in och transkriberades för att underlätta analysen. Det empiriska materialet lästes igenom varpå en sammanfattning av intervjuerna gjordes för att urskilja ord och begrepp som informanterna gemensamt använde och därmed se samband mellan informanternas svar. Information som inte ansågs relevant för vår studie sorterades dessutom bort. De delar av intervjupersonernas svar som sorterades bort var där informanterna gick ifrån frågan och exempelvis berättade om hur GRI är uppbyggt vilket inte är något vi undersöker i den här studien. De svar som kunde relateras till begreppen transparens, väsentlighet, trovärdighet, jämförelser och utvärdering ansågs relevanta och

inkluderades i det empiriska resultatet. Med hjälp av intervjuguiden och informanternas svar kunde vi strukturera upp underrubriker i empiriavsnittet som behandlade olika teman. När vi analyserade data använde vi oss av vår analysmodell som är baserad på begrepp och teorier från tidigare forskning. Strukturen i analyskapitlet har formats efter vår analysmodell. Genom att se likheter och skillnader mellan vår insamlade data och den existerande litteraturen kunde en diskussion föras och samband kunde förklaras.

2.4 Studiens trovärdighet

Trovärdigheten är ett grundläggande kriterium vid bedömning av en kvalitativ forskning (Bryman & Bell, 2013). Lind (2014) menar att forskningsarbetet ska framställas transparent och läsarna ska enbart genom att granska forskningsarbetets genomförande avgöra om de finner undersökningen trovärdig. För att skapa en trovärdig studie gäller det enligt Lind (2014) att strukturera och konstruera en metod som skapar relevans och ger stabilitet i forskningsarbetet. Det teoretiska underlaget i vår studie har framtagits med ett kritiskt förhållningssätt och artiklarna som använts är *peer review*. Det innebär att publikationen är granskad vilket försäkrar att forskningen håller en hög standard. Bryman och Bell (2013) särskiljer trovärdigheten i fyra olika delkomponenter; tillförlitlighet, överförbarhet, pålitlighet samt bekräftelse (Bryman & Bell, 2013). Uppfylls dessa delkomponenter säkerställer det att studien upplevs trovärdig för läsaren samt att kvalitén på undersökningen ökar. Delkomponenterna och hur vår studie uppfyller dessa beskrivs nedan.

2.4.1 Tillförlitlighet

Genom tillförlitlighet kan sannolikheten av resultatet i undersökningen säkerställas (Bryman & Bell, 2013). För att granska resultatets sannolikhet ställs vårt resultat mot tidigare teorier och tidigare studier. Enligt Bryman och Bell (2013) skapas tillförlitlighet också när resultaten rapporteras till de berörda personerna som ingår i studien för att styra att den studerande verkligheten har uppfattats på ett riktigt sätt. Resultatet i vår studie har inte rapporterats till de berörda personerna som ingår i studien, dock har en av intervjupersonerna fått sina svar återkopplade för att säkerställa att vi har uppfattat personens svar på rätt sätt. För att styrka sannolikheten i vår studies resultat har också intervjupersonernas samtal spelats in i syfte att kunna återberätta deras svar på ett korrekt uppfattat sätt.

2.4.2 Överförbarhet

Om resultaten kan appliceras i andra sammanhang uppfylls kriteriet för överförbarhet (Bryman & Bell, 2013). Med anledning av att vår studie är relativt liten kan inte hela vårt resultat generaliseras, däremot kan vissa delar av resultatet överföras till andra kontexter. Utfallet av vår studie riktar sig till aktieägare, men resultatet kan möjligen tillämpas av andra intressenter eller i samma situation fast vid en senare tidpunkt. Denna överförbarhet resulterar i att trovärdigheten i studien stärks.

2.4.3 Pålitlighet

För att undersökningen ska vara trovärdig ska resultatet också vara pålitligt vilket innebär att alla delar i forskningsprocessen ska redogöras fullständigt och vara disponibelt (Bryman & Bell, 2013). Då läsarna emellertid inte har följt hela forskningsarbetet ligger det enligt Lind (2014) stor vikt i att arbetet presenteras klart och tydligt.

Tillvägagångssättet i vår kvalitativa studie framgår i detta kapitlet och genomförandet av vår valda metod redovisas i kapitel 4. Våra intervjuguider som har behandlats under intervjusamtalen bifogas som bilagor för att kunna vara disponibelt för läsare av uppsatsen. Vi har strukturerat de olika kapitlen på ett tydligt sätt så att det är lätt för läsaren att hänga med i vårt forskningsarbete. På så sätt kan läsaren enbart genom att granska forskningsarbetet avgöra undersökningens trovärdighet.

2.4.4 Bekräftelse

För att uppnå bekräftelse ska forskaren inte påverka undersökningen med egna värderingar och erfarenheter (Bryman & Bell, 2013). I vår studie måste vi kontrollera att våra värderingar inte påverkar intervjuerna och intervjupersonens svar. Vi kommer genom en semistrukturerad intervju att kunna förbereda frågor till intervjupersonerna men ändå ge utrymme för personen att ge öppna svar och möjligheten att kunna formulera svaren på sitt eget sätt. För att intervjun ska hålla sig till ämnet är det viktigt att kunna styra intervjun, men inte på ett vis att svaren från intervjupersonen kommer påverkas. Genom att få personen att svara i händelser eller mer berättande svar kommer det leda till ökad trovärdighet då vi inte vill ha svar i generella termer. Genom att även studera situationen och händelser kring intervjun kan vi stärka trovärdigheten. Intryck vi

får under intervjun som sedan beskrivs i vår uppsats ger läsaren en bättre bild av hur intervjun gick till och skapar ökad tilltro för läsaren.

3. Teoretisk referensram

Det tredje kapitlet presenterar en referensram med tidigare studier samt väsentliga begrepp och teorier. Det empiriska materialet kommer att kopplas till vår teoretiska referensram för att utgöra grunden i vår analys och besvara studiens frågeställningar samt uppfylla syftet. Kapitlet avslutas med en presentation av vår analysmodell.

3.1 Tidigare studier

3.1.1 Aktieägarvärde och CSR

Godfrey et al. (2009) studerar förhållandet mellan aktieägarvärde och CSR. Tack vare sitt arbete med CSR samlar företag på sig ett ökat förtroende hos sina intressenter vilket skapar ett *moral capital*. Detta *moral capital* fungerar sedan som en slags försäkring då företaget till viss del kan skydda sig mot och lättare återhämta sig från olika slags kriser. Vid negativa händelser straffar nämligen inte intressenterna företag som arbetar med CSR lika hårt som de företag som inte gör det. Varje gång det sker något som påverkar företaget negativt tar det på deras ihopsamlade *moral capital*. Författarna kopplar sedan *moral capital* till aktieägarvärde. Aktiernas värde på börsen kan både stiga och sjunka beroende på om det sker något negativt eller positivt kopplat till företaget. Det finns hela tiden en risk att aktiernas värde sjunker men den risken minskar i takt med att företagens CSR-aktiviteter ökar. Godfrey et al. (2009) förklarar det som att det finns ett negativt samband mellan risker och CSR-aktiviteter. De menar att företagsledare kan skapa värde för sina aktieägare tack vare att ägarna är skyddade av det *moral capital* som företaget samlat ihop till följd av sitt CSR arbete. Det är dock inte alla CSR-aktiviteter som skapar detta aktieägarvärde utan aktiviteterna som görs måste kunna tolkas och värderas på rätt sätt av aktieägarna för att kunna generera värde.

3.1.2 Hållbarhetsredovisningens jämförbarhet

Perez och Sanchez (2009) bedömer utvecklingen av hållbarhetsredovisningar genom att granska företag inom gruvindustrin. De finner att hållbarhetsredovisningarna är svåra att jämföra eftersom företag som har liknande påverkan på omgivningen väljer att lyfta fram varierande väsentlig information i sina hållbarhetsrapporter. Perez och Sanchez (2009) argumenterar att det beror på att informationen som företagen anser vara väsentlig skiljer sig åt mellan olika företag. Att den väsentliga informationen skiljer sig åt även hos likvärdiga företag beror enligt författarna på att företagen inte är helt transparenta. De

menar vidare att om företagen hade lyft fram allt som var väsentligt skulle informationen vara mer likvärdig och det skulle bli lättare att jämföra. En annan bakomliggande orsak till att Perez och Sanchez (2009) finner hållbarhetsrapporterna svåra att jämföra är att företagen använder olika metoder för att få fram informationen. Eftersom informationen varierar blir utvärderingen av hållbarhetsredovisningen en nyckel för att kunna jämföra innehållet mellan olika företag.

3.1.3 Utvärdering av hållbarhetsredovisningar

Van der Ploeg och Vanclay (2013) hävdar att det krävs en generell metod vid utvärdering av innehållet i hållbarhetsrapporter. Förmågan att kunna utvärdera rapporterna ur ett sanningsenligt perspektiv samt utifrån hållbarhetskraven är begränsad hos läsare av hållbarhetsrapporterna idag. Det medför problem vid utvärderingen av företagens CSR-aktiviteter och hållbarhetsredovisningar. Problemet blir än tydligare vid jämförelse mellan olika företags hållbarhetsrapporter. Även om det finns vissa riktlinjer vad rapporterna ska innehålla ges utrymme för företagen att välja information vilket medför svårigheter att jämföra mellan företag som valt att inkludera olika information. Vilka CSR-aktiviteter som ska inkluderas i rapporten menar Van der Ploeg och Vanclay (2013) varierar beroende på hur företagen tolkar CSR och hållbar utveckling. Frågor kring hållbar utveckling är starkt kopplade till vilken bransch företagen verkar i, däremot kan företag i samma bransch upprätta olika rapporter. Det beror på att företagen belyser och lägger större fokus på olika aspekter i sina aktiviteter och prestationerna kan väljas att rapporteras i varierande utsträckning. Med anledning av detta krävs det att metoden behöver vara övergripande för bedömning och utvärdering i olika kontexter.

Problematiken tyder på att det saknas systematiska tillvägagångssätt och metoder vid utvärdering och bedömning av innehållet. Med den anledningen har Van der Ploeg och Vanclay (2013) tagit fram ett verktyg i form av en checklista² som ska hjälpa vid utvärdering av hållbarhetsrapporter. Checklistan består av tio frågor och är baserad på det globala ramverket GRI, men kan appliceras i alla organisationer oavsett om GRI tillämpas i rapporten. Modellen fokuserar på utvärderingen av hållbarhetsrapporter utifrån ett intressentperspektiv. Listan ger vägledning till läsaren genom att ge råd om de fokusområdena som är viktigast att beakta vid utvärdering av en hållbarhetsrapport.

² Se bilaga 4.

Frågorna i checklistan behandlar flera fokusområden, framförallt väsentlighet, trovärdighet och transparens. Väsentlighet tas upp i form av att läsaren ska utvärdera om företaget diskuterar hållbarhetsfrågor i alla relevanta delar i sin verksamhet. En orsak till det kan vara att inom ramverket GRI finns det en tydlig förväntan på hållbarhetsredovisningens innehåll och de beskriver att avgränsningar från alla enheter som skapar väsentliga hållbarhetseffekter ska inkluderas. Det förekommer dock ingen beskrivning av vad företagen ska anse som väsentligt, vilket ger dem möjlighet att välja vilka prestationer som ska inkluderas i rapporten. Punkterna i checklistan är även kopplade till transparens och exempelvis ska läsaren uppmärksamma hur företaget diskuterar effekterna av deras verksamhet, både positiva och negativa aspekter. Att vara transparent menas att företaget inkluderar positiva och negativa effekter med avseende på både sociala och miljömässiga aspekter. Checklistan behandlar även trovärdighet i hållbarhetsredovisningar och Van der Ploeg och Vanclay (2013) hävdar att läsaren ska utvärdera hur företaget har gjort för att säkerställa trovärdigheten i rapporten. För att säkerställa trovärdigheten ges förslag att studera om företaget presenterar tillräckliga bevis som kan basera deras påståenden eller om en oberoende granskare har kontrollerat rapporten.

Den framtagna checklistan är inte branschberoende utan kan appliceras i alla organisationer. Van der Ploeg och Vanclay (2013) har dessutom utformat listan så att det finns möjlighet att kunna utvärdera frågorna utifrån ett femskaligt poängsystem. Studien påvisar att checklistan är en effektiv och användbar metod för att fastställa vad som utgör en bra hållbarhetsrapport och ett hjälpande och funktionellt verktyg för intressenter. Vid appliceringen av checklistan kan läsaren behandla frågorna var för sig och upptäcka eventuella brister, vilket ger upphov till att styrkorna och svagheter med rapporten avslöjas. Van der Ploeg och Vanclays (2013) studie visar även att checklistan bidrar till att företagets redovisning blir en allt mer transparent process och kan även hjälpa företag att upprätta trovärdiga och tillförlitliga rapporter.

3.2 Teori

3.2.1 Intressentteori

Intressentteorin har sin grund i Freeman (1984) och teorin beskriver företagets relation till olika aktörer i sin omgivning. Alla företag är omgivna av olika aktörer som benämns

intressenter. Dessa intressenter har i sin tur olika intressen i företagen och med hjälp av intressentteorin kan företagen belysa vilka intressenter som påverkar eller påverkas av företagets verksamhet (Grafström et al., 2008). Intressenter är personer eller grupper som kan göra anspråk, har äganderätt eller intresse i företagets aktiviteter och delas upp i primära och sekundära intressenter. Mellan företagen och dess primära intressenter finns det ett ömsesidigt beroende och utan de primära intressentgruppernas delaktighet skulle företagets existens vara hotad. Det krävs därför att företagen skapar tillräckligt med värde och tillfredsställer den primära gruppen av intressenter för att företagen ska fortleva och uppnå framgång. Genom att företagen möter de primära intressenternas krav tillgodoses deras intressen, vilket leder till att relationen mellan dem kan upprätthållas. Typiska primära intressentgrupper består av anställda, konsumenter, investerare, aktieägare och leverantörer. Sekundära intressenter har inte befogenhet att kunna delta i företagets transaktioner och beslut och är på så vis inte nödvändiga för företagets överlevnad. Däremot finns kraften hos sekundära intressenter att kunna influera företagen och företagen kan i sin tur även påverka den sekundära gruppen av intressenter (Clarkson, 1995). Utöver relationen som finns mellan företagen och dess intressenter existerar det dessutom en relation mellan intressenterna. Denna relation gör det möjligt för mindre intressenter att framföra sina åsikter, eftersom de kan samarbeta med andra intressenter. Detta skapar nätverk bland intressenterna, vilket leder till att intressenter som enskilt besitter svag handlingskraft får större makt i samspel med andra intressenter (Grafström et al., 2008). Företagen omges dessutom av offentliga intressentgrupper, i form av till exempel regeringen och samhället. Dessa intressentgrupper förser företagen med marknader, infrastruktur och andra viktiga faktorer för att verksamheten ska kunna fortlöpa (Clarkson, 1995).

3.2.2 Legitimitetsteori

Grunden i legitimitetsteorin är att företagen uppfattas legitima av samhället genom att följa de värderingar och normer som råder. Dessa värderingar och normer är inte statiska, utan förändras under tid, vilket kräver att företagen måste vara mottagliga för förändringar i miljön där de verkar. Dessa förändringar kan både vara av etisk eller moralisk karaktär. Likväl som samhällets förväntningar förändras måste också företagen anpassa sig efter samhällets krav och förväntningar. Variationer i samhällets förväntningar leder även till att företagen behöver visa vilka förändringar och agerande som har tillfogats i verksamheten för att möta samhällets krav. Att anses som legitim på

marknaden är en resurs som företagen är beroende av för att överleva. Det är inte företagens faktiska uppförande som är av betydelse när de söker legitimitet, utan det är samhällets uppfattning av organisationens handlingar som skapar legitimitet (Deegan & Unerman, 2011).

Deegan (2002) förklarar att det finns sociala kontrakt mellan företagen och dess omgivning som är relaterade till legitimitet. Företagens överlevnad anses vara hotad ifall samhället upplever att dessa sociala kontrakt bryts eller åsidosätts. När samhället inte är tillfreds och anser att företagen inte har agerat inom ett acceptabelt och legitimt beteende kommer kontraktet att upphävas och verksamhetens existens kan vara hotad. Detta sker genom att konsumenter minskar eller eliminerar efterfrågan på företagets varor eller tjänster och tillflödet av finansiellt kapital till verksamheten reduceras (Deegan, 2002). Vad ett socialt kontrakt innebär är svårt att precisera, men begreppet används för att framföra samhällets förväntningar på företagen och hur de ska agera och bedriva sin verksamhet (Deegan & Unerman, 2011).

3.3 Analysmodell

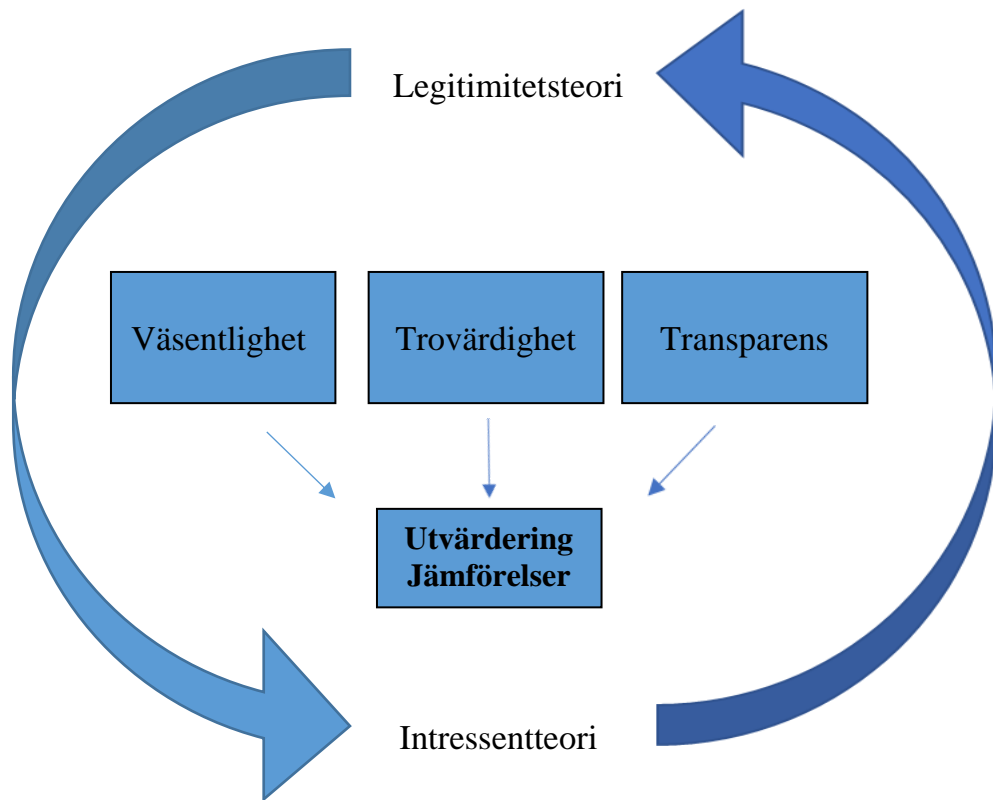
Vår analysmodell utgår från viktiga begrepp som har framkommit i tidigare studier kring hållbarhetsredovisning. Modellen visar hur dessa faktorer påverkar utvärderingen samt jämförelser mellan företags hållbarhetsredovisningar. Vidare kan dessa faktorer och deras påverkan på vårt problemområde förklaras med hjälp av intressentteorin och legitimitetsteorin.

Utifrån tidigare studier har transparens, väsentlighet och trovärdighet varit viktiga begrepp inom området hållbarhetsredovisning (Perez & Sanchez, 2009; Van der Ploeg & Vanclay, 2013). Dessa faktorer tas i beaktan vid utvärdering samt vid jämförelser mellan olika företag vilket betyder att de kan kopplas till våra frågeställningar. Perez och Sanchez (2009) argumenterar för att varierande väsentlig information tyder på brist av transparens, vilket betyder att informationen som återges i rapporterna ska vara relevant för att rapporten också ska vara transparent. Det finns även ett samband mellan transparens och trovärdighet. Företag som inte är trovärdiga i sin rapportering saknar därmed också transparens. Alla tre begreppen i analysmodellen hänger samman och

förklarar faktorernas påverkan på aktieägarnas utvärdering och jämförelse mellan olika företags hållbarhetsredovisningar.

Teorierna kan användas för att få en djupare förståelse och med hjälp av teorierna kan faktorernas påverkan på utvärdering samt jämförelser förklaras. Intressentteorin beskriver företagets relation till olika intressenter i sin omgivning och hur de påverkas och påverkar sina intressentgrupper. Mellan företagen och dess primära intressenter finns det ett ömsesidigt beroende och utan intressenternas delaktighet skulle företagens existens vara hotad. Vidare kan detta beroende som existerar från båda sidor förklara varför aktieägarna bör beakta viktiga faktorer i hållbarhetsredovisningen, främst för att relationen ska kunna upprätthållas.

Legitimitetsteorin förklarar den legitimitet som existerar i samhället. Företag vill uppfattas som legitima av samhället, vilket sker genom att de följer de värderingar och normer som föreligger. Teorin förklarar också att det finns sociala kontrakt mellan företagen och dess omgivning. När samhället inte är tillfreds och anser att företagen åsidosatt eller brutit kontraktet kommer det att upphävas. Företag söker konstant efter legitimitet, vilket de får av samhället. Det förklarar varför legitimitet kretsar kring vårt problemområde. För att samhället, i vårt fall aktieägarna, ska kunna uppfatta företagen som legitimt måste de visa vilka förändringar och ageranden de har åstadkommit och därefter kunna anses som legitima.

Figur 1: analysmodell.

4. Empiri

Fjärde kapitlet presenterar en sammanställning av det empiriska materialet som har samlats in via intervjuer som har genomförts i studien. I kapitlet har det empiriska underlaget delats upp mellan informationen som kommer från granskare av hållbarhetsredovisningar och information som har getts från företag som arbetar med hållbarhetsredovisningar.

4.1 Granskare

4.1.1 Presentation

Erik Sellgren är Senior Associate på PWC:s avdelning Risk Assurance där han arbetar med hållbarhet och CSR. Han har arbetat med hållbarhetsfrågor i ungefär tre år.

Amanda Elg är managementkonsult på PWC. Hon har sedan två år tillbaka arbetat på avdelningen Risk Assurance där de både jobbar med rådgivning och revision. Det är ett jobb med blandade arbetsuppgifter och Amanda sysslar därför inte enbart med hållbarhet utan också med IT och intern kontroll.

Andreas Drugge är manager på revisionsföretaget Deloitte. Han arbetar uteslutande med hållbarhetsfrågor och primärt med att granska hållbarhetsredovisningar. Andreas har runt 10 års erfarenhet inom hållbarhetsområdet.

4.1.2 Hållbarhetsredovisningens transparens

Erik förklarar att det är viktigt att företag berättar om sina mest väsentliga delar i hållbarhetsredovisningen. Han poängterar att som läsare av en hållbarhetsrapport vill man få en helhetsbild, där företaget lämnar en mer enhetlig bild av företagets både positiva och negativa påverkan. Erik tycker att företagen inkluderar negativ påverkan i sina rapporter genom att visa hur de ska förbättra sig och vad de ser för utmaningar inom deras hållbarhetsarbete.

Amanda menar att det viktiga är att kunna identifiera vilka områden företagets verksamhet kan påverka för att sedan lyfta fram det i din redovisning. Hon tar även upp att det är bättre att rapportera om färre områden istället för att rapportera om allt, väsentligheten är väldigt viktig. Förutom väsentligheten lyfter Amanda fram vikten av att

företaget är transparent i sin hållbarhetsredovisning. Amanda förklarar att för att det ska finnas transparens ska företagen även lyfta fram viktiga områden där de finns en utvecklingsförmåga. Vidare berättar hon att företagen inte skriver att de påverkar omgivningen negativt utan vänder på det och istället visar att de har som mål att förbättra sig inom området. Som exempel tar Amanda upp ett företag som redovisar att de har mycket utsläpp men att företaget har ett mål att minska utsläppen. Företagen är oftast väldigt öppna när de inte uppnått målen de satt upp. Det kan vara att företag lyfter fram områden som är väsentliga där de också presterat bra för att utelämna områden där de kanske haft en negativ påverkan på hållbarheten. Amanda tar dock upp svårigheten för företag att dölja sådan information då företagen idag är medvetna om att de är granskade och att sanningen kommer komma fram förr eller senare.

Andreas menar att det alltid är en glidande skala hur väl och tydligt företag inkluderar sin negativa påverkan på hållbarheten, men att det är både positiv och negativ påverkan företagen redogör för. Utifrån GRI görs iakttagelser med fokus på balans och transparens och hur frågeställningar som är kopplat till redogörelser för risker, utmaningar och brister hanteras. Sen vill han nämna att han tror att det är väldigt ovanligt att företag försöker dölja information.

4.1.3 Granskning av hållbarhetsredovisningens trovärdighet

När Erik granskar hållbarhetsredovisningar sker hela tiden en utvärdering om vad som är rimligt. Det svåraste för företag som ska hållbarhetsredovisa är att få fram korrekt data. Erik berättar att företaget exempelvis måste titta på energidata under året och kunna få en trovärdighet i det genom att det ska gå att verifiera så att informationen stämmer. Han uppger att man som granskare måste ha ett analytiskt tankesätt när man går igenom data. Erik förklarar att man kan jämföra informationen mellan företagets egna sajter världen över samt med andra likvärdiga bolag inom samma bransch. Om bolagen är någorlunda lika så borde de också göra av med ungefär likvärdig mängd energi. Det handlar om att använda analytiska metoder för att kunna rimlighetsbedöma.

De mest trovärdiga hållbarhetsredovisningarna är enligt Amanda de som lyfter fram vilka områden som företaget behöver förbättra. Som exempel tar Amanda upp vattenfrågan som kanske är väsentlig för ett företag som i nuläget inte har något sätt att mäta det på och därför inte kan rapportera om det men att företaget ändå tar med vattenfrågan som en

aspekt vilket visar på transparens. Amanda berättar att hon oftast får en känsla väldigt snabbt om något i rapporten inte stämmer. Det finns dock begränsningar i granskningsarbetet. Amanda berättar att hon som granskare inte kan återkalla till fabriken och se om företagets rapportering verkligen är sann utan hon får försöka lita på deras ord och ta in det underlag hon behöver för att någonstans känna sig trygg med att det företaget skriver är sanningen. Som granskare går man oftast ner mer på djupet än en vanlig läsare gör. Den vanliga läsaren ska enligt Amanda kunna läsa en hållbarhetsredovisning och förstå vad som menas utan att söka ytterligare information. Det krävs att företaget är raka och tydliga och det tycker Amanda att företagen har en bit kvar att jobba med.

Ett sätt att upptäcka om företagen mot förmodan skulle försöka dölja skadlig information uppger Andreas vara genom att söka information i media. Genom att undersöka vad som har skrivits om bolaget i media kan man erhålla en bra bild av företaget, det fångar inte upp allt men det är ett bra komplement. Även fast han tror att det inte är vanligt att företag döljer information är det ändå en relevant fråga vid granskning. Företag kan ha gjort en annan bedömning av vad som är relevant. Det finns flera andra sätt att märka om informationen inte är trovärdig, som exempel uppger Andreas att man kan analysera data och se huruvida den stämmer eller inte genom att sätta det i förhållande till vad man hade förväntat sig och på så sätt se samband som indikerar på att något inte stämmer.

4.1.4 Branschskillnader inom hållbarhetsredovisning

Det som är intressant att utvärdera i en hållbarhetsredovisning beror enligt Erik helt på vad det är för typ av företag och vad som anses viktigt för just det företaget. Erik beskriver att det är stor skillnad på vad företag vill och ska redovisa beroende på vilken bransch de är verksamma inom och han berättar också att det finns olika branschstandarder inom GRI som företagen kan välja att följa.

Amanda anser att det som är intressant att studera i en hållbarhetsredovisning beror på vilken typ av bransch det rör sig om. Vid granskning av företag inom olika branscher beskriver Amanda att själva processen för bolagens hållbarhetsrapportering ser likadana ut såvida företagen följer GRI. Företaget har en väsentlighetsanalys och en intressentdialog för att säkerställa med intressenterna vad som är viktigt. Det som skiljer sig enligt Amanda är vilka aspekter företagen sedan landar i.

Hållbarhetsredovisningar skiljer sig åt beroende på företag och bransch eftersom det skiljer sig i vilken typ av hållbarhetsinformation som är väsentlig, menar Andreas. Grundprincipen är alltid densamma, men olika branscher har olika karaktärer och informationstyper vilket ger upphov till olika granskningsmetoder.

4.1.5 Riktlinjer

Erik anser att dagens riktlinjer är tillräckliga för att skapa en bra hållbarhetsredovisning. GRI är väldigt omfattande och han förklarar att det inte är något företag som tillämpar GRI fullt ut utan det är mer tänkt att företaget ska välja de delar som är väsentliga för dem. GRI hjälper företagen på ett bra sätt så Erik tycker det är svårt att hitta någon direkt nackdel med att använda ramverket.

GRI är enligt Amanda ett konkret och bra ramverk men det blir väldigt generellt då det tillämpas av många olika bolag. Hon flikar dock in att det finns sektorspecifika bilagor till GRI. Amanda menar att bolag som har jobbat länge med GRI har hittat sin väg men att det är svårare för nya företag. När Amanda granskar företag som precis har börjat sin hållbarhetsresa blir det mycket fokus på att kommentera om de ens har uppfyllt GRI då det är svårt för företagen att förstå vad som faktiskt ska presenteras. Det blir ofta att företagen vill redovisa på allting vilket blir väldigt spretigt. Hon tycker dock riktlinjerna är så tydliga som de kan vara för att samtidigt kunna vara generella.

Andreas berättar att GRI har framkommit genom en strukturerad process och det alltid kommer finnas åsikter om riktlinjerna. Han anser att eftersom ramverket ska passa alla företag, i alla branscher, i hela världen kommer det inte att passa något företag helt perfekt. Han säger att han kan ha flera åsikter om vissa detaljer, men grundstrukturen och tänket hur en bra hållbarhetsredovisning ska se ut finns i GRI. Fördelar med att använda ramverk är enligt Andreas att det är en väldig trygghet och ramverket sätter ju just ramarna. Känner företaget att de vill handla utanför dessa ramar så är ramverket en begränsning. Andreas betonar igen att ramverket aldrig kommer bli perfekt för någon och därför ges utrymme för anpassning. Väsentlighetsanalysen driver vilka frågor som är viktiga och vid de frågor som inte ingår inom GRI kan man identifiera egna men ändå använda GRI:s struktur vid presentering förklarar Andreas.

4.1.6 Aktieägare

Erik berättar att för att företaget ska kunna göra en hållbarhetsrapport ska de identifiera sina intressenter och ha en intressentdialog med dem för att ta reda på vad intressenterna tycker är viktigast att rapportera om. Erik förklarar att på det sättet har företaget information om vad både de och deras intressenter tycker är intressant. Även om företaget har identifierat vad olika intressenter tycker är viktigt så riktar sig innehållet i hållbarhetsrapporterna till alla. Han anser det inte finnas någon skillnad på hur aktieägare använder hållbarhetsrapporterna i förhållande till övriga intressenter. Det finns ingen speciell information som specifikt riktar sig till aktieägarna.

Amanda förklarar att när ett bolag arbetar i sin hållbarhetsprocess landar de i vilka företagets viktigaste intressenter är, vilket skiljer sig åt beroende på företag. Aktieägarna är enligt Amanda framförallt intresserade av företagets finansiella aspekter, vilket är en aspekt bland hållbarhetsfrågorna. Det handlar om att skapa ett mervärde och att hållbarhetsredovisningen ska bidra med att företaget blir bättre. Enligt Amanda är aktieägare mest benägna att företaget ska hållbarhetsredovisa överhuvudtaget mer än att de iakttar någon speciell information.

Generellt sätt vänder sig hållbarhetsredovisningar enligt Andreas till en bredare intressentskara än vad den finansiella rapporteringen normalt gör. Han säger att han inte riktigt vet om en viss information enbart riktar sig till aktieägarna men att beroende på vilken typ av företag och verksamhet det rör sig om så finns det bland aktieägare ett större fokus kring vissa frågor än andra. Han har själv sett hur viss information tydligt har varit riktad mot en speciell grupp men det var främst på internationell nivå. Andreas berättar att i hållbarhetsredovisningens index kan det efterfrågas specifik information som vid en väsentlighetsanalys inte hade varit väsentligt. Andreas förklarar det med ett svenskt exempel där ett vanligt tjänsteföretag ska redogöra för sin vattenförbrukning som rimligtvis inte anses vara väsentligt. I och med att den informationen efterfrågas i hållbarhetsindexen har företaget ändå valt att redovisa informationen för att den ska vara offentligt tillgänglig. Sen kräver det inte att något extremt specifikt redovisas, företag redovisar inte något som endast aktieägarna efterfrågar men som de själva inte bryr sig om. Han menar att allt hänger ihop på ett normalt sätt ändå. Vid aktieägarnas bedömning om vad som anses särskilt viktigt är det bolagsberoende och väldigt olika beroende på

kontext. Hans generella upplevelse är att det finns ett tydligare fokus på den konkreta påverkan på resultatutvecklingen, både positivt och negativt.

4.2 Företag

4.2.1 Presentation

Jonas³ arbetar som ansvarig i en hållbarhetsgrupp på ett börsnoterat bolag med fokus på de strategiska frågorna rörande hållbarhet.

Andrea Ahlman arbetar på NCC som har marknad i fyra nordiska länder. NCC har gjort en miljöredovisning sedan 90-talet. Sedan 2010 har företaget redovisat sitt miljöarbete enligt GRI. Det är dock inte förrän ungefär tre år sedan som man började använda begreppet hållbarhetsredovisning. Andrea arbetar i en grupp som jobbar med hållbarhetsfrågor relaterade till hela företaget. Hennes ansvarsområde är sustainability governance där hon ansvarar för rapporteringen både internt och externt. Hon har varit med och arbetat med hållbarhetsredovisning i ett år.

Elin Olsson arbetar som hållbarhetssamordnare på Peab. Hon har arbetat på Peab sedan 2011 och det är även året som företaget upprättade sin första hållbarhetsredovisning. De enskilda frågorna rörande till exempel miljö, arbetsmiljö, etik, jämställdhet och mångfald har Peab arbetat länge med men det var omkring 2010 som företaget använde hållbarhet som ett helhetsbegrepp.

4.2.2 Syfte med hållbarhetsredovisning

Syftet med att upprätta en hållbarhetsrapport är att presentera vad vi presterar inom hållbarhetsområdet menar Jonas. Att påvisa att företaget levererar inom detta område för att göra investerare och aktieägare trygga med att de är på rätt väg. Han menar att det är viktigt att visa upp verksamheten, trovärdigheten och varumärket för omvärlden på lång sikt inom hållbarhetsområdet och att det även intresserar deras intressenter. Han menar vidare att det är viktigt att intressenterna ska få en bild över vad företaget faktiskt engagerar sig i, utöver de ekonomiska aspekterna.

³ Intervjupersonen har valt att vara anonym och kommer att benämnas med pseudonym.

Andrea lyfter fram transparensen som syftet med att upprätta en hållbarhetsredovisning. Det är viktigt för företaget att vara transparenta i företagets engagemang i hållbarhetsfrågorna. Andrea berättar vidare att de vill visa att de jobbar hårt med att koppla deras affär till hållbarhet och anser att de två frågorna går hand i hand. Historiskt sett har företaget varit väldigt duktiga på att hitta den ekonomiska framdriften men Andrea betonar att det är lika viktigt att visa framgång inom miljöområdet och de tre dimensionerna av hållbarhet.

Elin ser flera syften med att upprätta en hållbarhetsredovisning. Den färdiga produkten av hållbarhetsredovisningen är ett väldigt bra kommunikationsverktyg för såväl interna som externa intressenter och visar att företaget på ett transparent sätt arbetar med hållbarhetsfrågor. Hon berättar även att syftet är att möta intressenternas förväntningar och efterfrågan på hållbarhetsarbetet. Att upprätta en hållbarhetsredovisning bidrar dessutom till en medvetenhet internt och med hjälp av ramverket GRI kan uppföljningsarbetet inom hållbarhet ske på ett strukturerat vis. Elin betonar att hållbarhetsredovisningen medför flera syften och att redovisningen ger Peab möjlighet att på ett transparent sätt kunna visa vart de står i hållbarhetsfrågor och hur de arbetar med frågor rörande hållbarhet.

4.2.3 Hållbarhetsredovisningens trovärdighet

Jonas anser att trovärdigheten är jätteviktig och det är genom hållbarhetsredovisningen företaget kan visa att de även presterar det de säger att de ska prestera. Att kunna säkerställa trovärdigheten är en viktig del. Jonas menar att det företaget uttalar sig om att de ska göra, måste de även arbeta med och att det sedan framgår i hållbarhetsredovisningen.

Andrea anser att trovärdigheten är väldigt viktig vid hållbarhetsredovisning. Ett problem som Andrea lyfter fram är att de arbetar i flera olika länder och har fyra olika affärsområden med ganska skilda uppdrag vilket gör det svårt att ta fram likvärdiga data. Till exempel definieras saker på olika sätt i olika länder och det försvårar mätningen. Det är viktigt att företaget kan redovisa rätt data. De är dock inte vana vid att mäta data inom de olika hållbarhetsområdena och det finns därför inte lika utvecklade processer kring det som det finns när det gäller de ekonomiska delarna. Hon förklarar att hitta processer för att få fram data på ett bra sätt är ett arbete företaget bygger successivt. De arbetar mycket

med att säkerställa trovärdigheten. Andrea berättar att de tar hjälp av en extern part för att granska deras framtagning av data.

Elin poängterar att trovärdigheten vid hållbarhetsredovisning är väldigt viktigt. Grunden i redovisningen är att den ska vara transparens och ärlig, vilket skapar trovärdighet. Elin menar att om trovärdigheten brister tappar redovisningen hela sitt syfte. Elin berättar att många företaget väljer att tredje part certifiera sina redovisningar, vilket medför trovärdighet. Peab har dock inte sett behovet av det ännu, och i dagens läge så kontrolleras redovisningen av en extern konsult för att de ska känna sig trygga med att kriterierna i ramverket har uppfyllts. För att säkerställa trovärdigheten i redovisningen förklarar Elin att de alltid har varit öppna och ärliga i sin rapportering, både genom att berätta om deras styrkor och svagheter. Elin menar att vara transparent i sin redovisning och öppet berätta om sina styrkor och utmaningar ökar trovärdigheten. Hon ger dessutom ett exempel där de har valt att öppet berätta när det har förekommit snedtramp i organisationen, vilket har resulterat i positiv feedback.

4.2.4 Riktlinjer

Fördelen med att använda sig av ett ramverk menar Jonas är att det skapar transparens och jämförbarhet. Ramverket underlättar även för läsaren eftersom redovisningen förhåller sig till en viss förutsägbar struktur. Nackdelen enligt Jonas är att ramverket inte är anpassad efter en viss bransch eller verksamhet och det uppstår då svårigheter i hur företaget ska visa att det har levererat inom vissa hållbarhetsområden.

Andrea förklarar att NCC har ett eget ramverk som deras hållbarhetsarbete bygger på. Redovisningen är en väldigt liten del av deras arbete med hållbarhet och då väljer de ut ett antal indikatorer inom GRI som de kopplar till sitt eget ramverk. Andrea anser det vara en fördel att kunna redovisa data på ett strukturerat sätt och kunna mäta framstegen inom olika områden. Fördelarna är många men en nackdel med att använda ramverket GRI är att det krävs att man är väldigt insatt för att ens kunna använda det och det krävs därför mycket arbete innan man kan börja redovisa enligt GRI.

Elin tycker att det är bra att det finns ett standardiserat ramverk att förhålla sig till. Fördelarna med ett ramverk tycker Elin är att det skapar jämförbarhet mellan företag och andra i samma bransch. Genom att förhålla sig till en standard behöver företaget heller

inte uppfinna hjulet på nytt utan kan förhålla sig till ramverket. Utmaningen med ramverket GRI, som Peab tidigt valde att tillämpa, är att ramverket är utformat så att det ska passa alla typer av organisationer oavsett bransch, geografiskt läge eller storlek. Detta medför att allt inte är relevant för deras verksamhet och Elin berättar att trots att det finns sektorsspecifika bilagor som ska underlätta för specifika branscher är dessa inte helt optimala då deras verksamhet är diversifierad. Fastän inte alla områden i GRI är relevanta för företagen menar Elin att det ramverket bygger på är att alla genomför en ordentlig väsentlighetsanalys och intressentdialog för att kunna urskilja vilka områden som är mest relevanta för deras verksamhet. Elin tycker att riktlinjerna är tillräckliga för att skapa en transparent redovisning som visar vart företaget står med sitt hållbarhetsarbete i dagsläget.

4.2.5 Aktieägare

Jonas menar att intressentdialogen är väldigt viktig, inte bara för själva hållbarhetsredovisningen utan också för hur företaget ska bedriva sitt arbete och att de fokuserar på rätt områden i deras strategi. Han menar att det handlar mer om en förståelse för vad deras intressenter tycker och att det ska speglas i deras verksamhet. Jonas skulle inte säga att det finns någon viss information i hållbarhetsredovisningen som är specifikt riktad till aktieägare. Han berättar vidare att han har märkt av på senare tid att aktieägare är mer och mer intresserade av hållbarhetsredovisningar och att detta intresse blir alltmer tydligt.

Andrea berättar att en intressentdialog i första hand används för att bekräfta att de valt rätt områden i sitt eget ramverk. Valen av områden grundar sig alltså inte på intressentdialogen. Hållbarhetsrapporten är inte heller ställd mot en viss grupp av intressenter. De försöker skriva den på ett brett sätt så att den ska vara till glädje för alla. Det är inte heller någon viss information som riktar sig till någon speciell intressent. Andrea tänker att aktieägare är mer intresserade av den riskinventering som görs alltså hur företaget riktat riskerna kopplade till hållbarhet. Hon förklarar att riskanalysen kommer vara ett krav enligt det nya tillägget i årsredovisningslagen och att de såklart kommer följa riktlinjerna som då ligger i aktieägarnas intressen men de har inte sett några krav från aktieägarnas sida att de ska följa dessa riktlinjer.

Elin anser att intressentdialogerna har varit väldigt givande och att de påverkar deras hållbarhetsarbete i stor utsträckning. Genom intressentdialogen får företaget veta vilka områden intressenterna tycker är viktigast att prioritera och Elin förklarar att dialogen har stor del i vilka fokusområden företaget väljer att arbeta med framöver. Hon uppger dessutom att intressentdialoger sker dagligen i olika typer av forum och att det finns flera tillfällen där man träffar intressenter i den dagliga verksamheten och kan prata om hållbarhet. Hållbarhetsredovisningen är ställd mot både externa och interna intressenter. Elin berättar att aktieägarna i stort är intresserade av att företaget har en ansvarsfull och långsiktig verksamhet som genererar vinst och avkastning, samt att de är medvetna om vilka risker som finns. Att kunna visa affärsnyttan med hållbarhet och hur människan, miljön och affärer går hand i hand är positivt för alla intressenter, inte bara aktieägarna menar hon.

4.3 Sammanfattning av empirin

Informanterna lyfter fram hållbarhetsredovisningens transparens som något av det allra viktigaste. Granskarna eftersträvar en helhetsbild av företagets arbete med CSR och företagen har som syfte med upprättandet av hållbarhetsrapporter att på ett transparent sätt visa var de står i olika hållbarhetsfrågor. När företagen tar upp negativ påverkan framställs det enligt informanterna som förbättringsområden där företagen sätter upp framtida mål. Att vara transparent om både styrkor och svagheter ökar hållbarhetsredovisningens trovärdighet. Trovärdigheten är enligt informanterna väldigt viktig. För den vanliga läsaren gäller det att söka information t.ex. genom media och på företagets hemsida och sedan jämföra informationen för att göra en rimlighetsbedömning och säkerställa trovärdigheten.

Informanterna är eniga om att de ramverk som finns idag är tillräckliga för att företagen ska kunna upprätta en bra hållbarhetsredovisning. GRI är ett bra ramverk som är så tydligt utformat som möjligt för att samtidigt kunna vara så pass generellt. Processen för de som följer GRI ser likadan ut oavsett bransch. Företaget har en väsentlighetsanalys och en intressentdialog för att säkerställa vad intressenterna anser är viktigt. Det som skiljer sig är enligt informanterna vilka väsentliga aspekter företagen sedan landar i. Även om företagen efter en förd intressentdialog lyfter fram vad intressenterna tycker är viktigt, riktar sig innehållet i hållbarhetsrapporterna till alla. Informanterna uppger att det inte är

någon specifik information som riktar sig till aktieägare och att aktieägare inte heller kräver att någon speciell information ska inkluderas. Enligt informanterna är aktieägare mer benägna att företaget har en hållbarhetsredovisning överhuvudtaget. Det är dock några av informanterna som nämner att aktieägare är intresserade av de risker som kan kopplas till företagens hållbarhetsarbete.

5. Analys

I det femte kapitlet sammanförs den teoretiska referensramen med det empiriska resultatet utifrån vår analysmodell. Kapitlet börjar med en analys kring hållbarhetsredovisningens transparens, trovärdighet och väsentlighet, vidare diskuteras jämförelser av hållbarhetsredovisningar. Slutligen diskuteras aktieägarnas utvärdering av rapporterna.

5.1 Transparens

Samtliga informanter lyfter fram hållbarhetsredovisningens transparens som något av det allra viktigaste. Perez och Sanchez (2009) tar också upp transparens i sin studie där de kommer fram till att det överlag saknas full transparens i hållbarhetsredovisningarna. Informanterna i vår studie uppger dock inte bara att det är viktigt utan att företag idag också är transparenta. Vidare betonar informanterna att hela tanken med att upprätta en redovisning kring hur företaget påverkar omgivningen är att de lyfter fram både negativ och positiv påverkan. Det uppger både informanterna som arbetar med hållbarhetsredovisning i byggbranschen samt informanterna som granskar hållbarhetsredovisningarna som då svarar generellt för alla typer av företag. Perez och Sanchez (2009) studerar endast företag som är verksamma inom gruvsektorn. Att Perez och Sanchez (2009) studerar hållbarhetsredovisningen i en annan kontext kan vara en anledning till varför resultatet skiljer sig åt men också då de studerar företag i ett annat land med andra regler och förhållningssätt till hållbarhetsredovisningen. I Van der Ploeg och Vanclays (2013) checklista finns en fråga som läsaren av hållbarhetsrapporter kan använda sig av för att utvärdera företagets transparens. Frågan riktar sig just mot att både den positiva och negativa påverkan framställs och diskuteras samt vad det har för effekter på företagets omgivning. Van der Ploeg och Vanclay (2013) har valt att använda GRI som bas i deras checklista. Syftet med GRI är att förse företagen med vägledning för att de ska kunna producera transparenta hållbarhetsrapporter (Van der Ploeg & Vanclay, 2013), vilket våra informanter uppgav var en av de viktigaste faktorerna. GRI:s vägledning har i avsikt att underlätta upprättandet av hållbarhetsrapporteringen för företagen, vilket i sin tur leder till att aktieägarna har möjlighet att erhålla en transparent helhetsbild av företaget. Genom att applicera checklistan på ett företag som tillämpar GRI minskar risken att läsaren upptäcker några problem när frågorna ställs mot rapporten.

Om företagen ska vara helt transparenta måste de även ta med den negativa påverkan och det kan vara något som inte är accepterat av samhället. Därför riskerar företaget att förlora legitimitet som enligt Deegan (2002) kan ses som ett socialt kontrakt mellan företaget och dess omgivning där företaget får legitimitet genom att följa de normer och värderingar som finns i samhället. När omgivningen anser att företaget inte agerat inom det accepterade området som till exempel vid den negativa påverkan kommer kontraktet att upphävas. Det finns därför ett dilemma för företagen då de både vill vara helt transparenta men samtidigt ha kvar sin legitimitet. Enligt Deegan och Unerman (2011) är det samhällets uppfattning av företagets handlingar som skapar legitimitet och inte deras faktiska handlingar. Det kan vara en förklaring till varför företagen framställer sin negativa påverkan som förbättringsområden vilket informanterna uppger. Företagen skriver inte att de påverkar någon eller något negativt utan visar istället uppsatta mål vilket kan vara mer accepterat av samhället då det betyder att företaget jobbar med problemet.

5.2 Trovärdighet

Informanterna anser inte att företagen medveten försöker dölja skadlig information men om det mot förmodan skulle ske uppger informanterna att de som granskare ofta får en känsla direkt att någonting inte står riktigt rätt till. För den vanliga läsaren är det inte lika enkelt att upptäcka. Informanterna menar att det krävs att läsaren söker information till exempel genom media och på företagets hemsida för att på så sätt jämföra informationen och göra en rimlighetsbedömning. Informationen kan också jämföras mellan olika företag som är likvärdiga och verkar inom samma bransch. Om ett företag sticker ut mot alla andra kan det vara värt att undersöka det lite extra. Företagen kan också göra något för att själva säkerställa trovärdigheten i sin hållbarhetsrapport vilket Van der Ploeg och Vanclay (2013) lyfter fram som viktigt för läsaren att beakta. Om företaget till exempel har en oberoende granskare som godkännt rapporten ökar det trovärdigheten. Det är enligt Van der Ploeg och Vanclay (2013) också viktigt att studera vad företagen har som bevis för de påståenden de gör, om de till exempel har samlat in data. Det ska finnas underlag för de punkter som företagen tar upp och diskuterar i sina hållbarhetsrapporter.

Att säkerställa trovärdigheten är väldigt viktigt och informanterna betonar öppenhet, ärlighet och granskning av en extern part för att säkra sin trovärdighet. Att vara öppen och transparent med sin verksamhet både genom att berätta om sina svagheter och styrkor

ökar trovärdigheten. När företag är öppna med sina utmaningar och eventuella misstag minskar risken att det skulle framträda från annat håll, vilket kan få stora konsekvenser. Företag söker hela tiden legitimitet och skulle en negativ hållbarhetseffekt komma till kännedom skulle företaget riskera att bryta de sociala kontrakt som Deegan (2002) förklarar existerar med omgivningen. Om företagen säkerställer trovärdigheten genom att vara transparenta i sina rapporter reduceras risken att aktieägarna behöver ifrågasätta innehållets trovärdighet vid deras utvärdering. Företagen vet dessutom att de är hårt granskade och under bevakning, vilket medför att de är ärliga och försöker inte dölja någon information som våra informanter uppgav. Anledning till att de vill framstå som transparenta inför deras intressenter kan förklaras med det ömsesidiga beroendet som existerar mellan parterna (Clarkson, 1995). Det förklarar att företag inte vill ljuga för sina intressenter eftersom det skulle påverka det ömsesidiga beroendet som båda parterna ser ett intresse i att det kan fortlöpa.

5.3 Väsentlighet

Informanterna angav att då ramverk som till exempel GRI är generellt skapat och inte lämpat för någon specifik bransch är det viktigt att företaget fokuserar på det som är relevant för just deras verksamhet. Genom att företagen genomför en ordentlig väsentlighetsanalys som driver vilka frågor som är viktiga resulterar det i att fokusområden kan urskiljas. Det görs också med hjälp av intressentdialogen, där intressenterna kan uppge sina åsikter kring företagets hållbarhetsarbete. Att belysa relevant och väsentlig information är även viktigt enligt Van der Ploeg och Vanclay (2013) och en av punkterna i deras checklista är att studera om företaget diskuterar hållbarhetsfrågor i alla relevanta delar i sin verksamhet. I GRI beskrivs det att innehållet ska bestå av avgränsningar från alla enheter i verksamheten som skapar väsentliga hållbarhetseffekter, det ges dock ingen förklaring till vad som ska anses väsentligt (Van der Ploeg & Vanclay, 2013). Anledningen till det är att väsentliga frågor är starkt kopplade till olika branscher och trots att företag verkar inom samma bransch kan de belysa och lägga större fokus på olika hållbarhetsaspekter, precis som våra informanter berättade. Informanterna nämnde även att finns sektorspecifika bilagor för att underlätta för företaget, vilket kan hjälpa dem att redovisa relevant information. GRI ska alltså underlätta för företagen när de upprättar sin hållbarhetsrapport, medans checklistan fokuserar på utvärderingen från intressentperspektivet (Van der Ploeg & Vanclay, 2013). Att företagen förhåller sig till ett ramverk hjälper även aktieägarna vid deras utvärdering,

eftersom ramverket följer en viss grundstruktur och har väglett företaget i upprättandet av rapporten vilket underlättar vid utvärderingen och appliceringen av checklistan.

5.4 Jämförelser

Informanterna är eniga om att rapporterna skiljer sig åt beroende på bransch. Grundprincipen är densamma men eftersom olika branscher har olika karaktärer bidrar det till att rapporteringen av väsentlig hållbarhetsinformation varierar. Perez och Sanchez (2009) hävdar att företag lyfter fram varierande information trots att de verkar inom samma bransch, vilket dessutom Van der Ploeg och Vanclay (2013) instämmer med. Informanterna anser att GRI är ett bra men generellt ramverk vilket krävs för att det ska kunna tillämpas i alla branscher. Ramverket kommer därför inte passa något företag perfekt, vilket leder till utrymme för anpassning. Möjligheten att kunna anpassa sin redovisning resulterar även i att redovisningen kommer variera mellan företagen. Perez och Sanchez (2009) argumenterar att anledningen till att informationen i rapporterna varierar beror på att företagen väljer att landa i olika väsentliga aspekter, vilket överensstämmer med informanternas svar. Däremot hävdar Perez och Sanchez (2009) att företag som är verksamma inom samma bransch men väljer att betona olika information i sina redovisningar tyder på brist av transparens. De menar också att detta försvårar när hållbarhetsrapporter ska jämföras mellan varandra. Då informationen skiljer sig läggs stor vikt på utvärderingen av rapporten för att den ska kunna ställas gentemot en annan (Perez & Sanchez, 2009). Van der Ploeg och Vanclay (2013) påstår istället att hållbarhetsrapporterna går att sätta i jämförelse med varandra, trots att innehållet varierar. För att detta ska vara möjligt krävs det en övergripande metod för bedömning och utvärdering som är applicerbar i olika kontexter. Checklistan är ett generellt framtaget verktyg som passar alla organisationer, oberoende vilken bransch de verkar i. Vid en jämförelse mellan företags hållbarhetsredovisningar ger checklistan även möjlighet till att kunna använda ett poängsystem, vilket underlättar när rapporternas prestanda ska sättas i förhållande mot varandra.

5.5 Utvärdering

Informanterna förklarar att företag identifierar sina intressenter och för en intressentdialog med dem. Vid intressentdialogen kan företagen ta hjälp av intressentteorin för att belysa vilka intressenter som påverkar och påverkas av

verksamheten (Grafström et al., 2008). Olika intressenter har enligt Grafström et al. (2008) olika intressen i företaget vilket är förklaring för varför företagen genomför den intressentdialog som informanterna beskriver. Intressentdialogen talar om för företaget vilka områden intressenterna tycker är väsentliga och det påverkar både arbetet liksom redovisningen av olika hållbarhetsområden.

Tidigare studier visar att vissa CSR-aktiviteter är riktade mot en viss intressent eller intressentgrupp (Godfrey et al., 2009). Om vissa CSR-aktiviteter är riktade mot aktieägarna är det enligt Godfrey et. al (2009) endast de som kan dra nytta av aktiviteterna då aktieägarna är de enda som kritiskt kan granska informationen om CSR-aktiviteten i hållbarhetsredovisningen. I vår studie visar det empiriska resultatet att trots att företag har fört en intressentdialog och kommit fram till vad de olika intressenterna anser är väsentligt riktar sig innehållet i rapporterna till alla läsare. Det finns således inte någon specifik information som enbart riktar sig till aktieägare som Godfrey et al. (2009) kommer fram till. En anledning till att ingen specifik information riktar sig till aktieägare är enligt de informanter som fört intressentdialoger att aktieägarna inte heller ställer några krav på att någon speciell information ska inkluderas i hållbarhetsrapporterna. Det finns därför inte något specifikt som aktieägare måste utvärdera utan de kan istället fokusera på att utvärdera helhetsbilden av företagets hållbarhetsredovisning. Det är hela företagets arbete med CSR som enligt Godfrey et al. (2009) skapar aktieägarvärde eftersom det skyddar företaget vid eventuella negativa händelser. Informanterna uppger att aktieägare är intresserade av att företaget upprättar en transparent hållbarhetsredovisning som visar deras positiva samt negativa påverkan. På så sätt försäkras sig aktieägare att det inte kommer komma fram något som skadar företaget och aktieägarnas investering. Genom att använda hela Van der Ploeg och Vanclays (2013) checklista kan aktieägare utvärdera att företag har en bra hållbarhetsredovisning där de inkluderar det väsentliga, är transparenta samt trovärdiga vilket samtliga informanter lyfter fram som det viktigaste att studera.

Utöver att utvärdera transparensen, väsentligheten och trovärdigheten uppger informanterna att aktieägarna är intresserade av vilka risker som finns kopplat till företagets hållbarhetsarbete. Godfrey et al. (2009) menar att risken att företaget ska drabbas av negativa händelser och att det kommer slå hårt mot företaget minskar i takt med företagets ökade CSR-aktiviteter. Då varje inträffad negativ händelse tar på

företagets ihopsamlade *moral capital* är det av intresse att utvärdera på hur stora riskerna är att händelserna ska inträffa. Aktieägarna bör därför utvärdera riskerna för att måna om sitt aktieägarvärde. Det finns ingen punkt i Van der Ploeg och Vanclays (2013) checklista som fokuserar på riskerna därför kan listan kompletteras så att den är mer riktad till aktieägare. En punkt kring utvärdering av risker behöver därför vara med.

5.6 Sammanfattning av analysen

Informanterna betonar att transparensen är väldigt viktig. Det betyder att företagen ska lyfta fram både positiv och negativ påverkan vilket kan vara något som inte är accepterat av samhället och företaget riskerar därför att förlora legitimitet (Deegan, 2002). Det finns därför ett dilemma för företagen då de både vill vara helt transparenta men samtidigt ha kvar sin legitimitet. Det kan vara en förklaring till varför företagen enligt informanterna framställer sin negativa påverkan som förbättringsområden, vilket kan vara mer acceptabelt av samhället. För att inte bryta de sociala kontrakt som existerar med omgivningen i enlighet med legitimitetsteorin behöver företagen säkerställa trovärdigheten genom att vara transparenta. På så sätt reduceras risken att aktieägarna behöver ifrågasätta innehållets trovärdighet vid deras utvärdering. När företag är öppna med sina utmaningar och misstag minskar risken att det skulle framträda från annat håll. Företagen vet dessutom att de är hårt granskade, vilket medför att de är ärliga och försöker inte dölja någon information.

Informanterna angav att då ramverk är generellt skapat och inte lämpat för någon specifik bransch är det viktigt att fokusera på det som är relevant för verksamheten. Att belysa väsentlig information är även viktigt enligt Van der Ploeg och Vanclay (2013). Att företagen förhåller sig till ett ramverk underlättar för aktieägarna vid utvärdering och applicering av checklistan då ramverket följer en viss struktur.

Perez och Sanchez (2009) argumenterar att anledningen till att informationen i rapporterna varierar beror på att företagen väljer att landa i olika väsentliga aspekter, vilket även överensstämmer med informanternas svar. Däremot hävdar Perez och Sanchez (2009) att företag som är verksamma inom samma bransch men väljer att betona olika information i sina redovisningar tyder på brist av transparens. De menar också att detta försvårar när hållbarhetsrapporter ska jämföras mellan varandra. Van der Ploeg och

Vanclay (2013) påstår istället att hållbarhetsrapporterna går att sätta i jämförelse med varandra med hjälp av deras checklista som är generellt framtagen för att kunna appliceras i olika kontexter.

Tidigare studier visar att vissa CSR-aktiviteter är riktade mot en viss intressentgrupp (Godfrey et al., 2009). Informanterna menar att trots att företag har fört en intressentdialog och kommit fram till vad de olika intressenterna anser är väsentligt riktar sig innehållet i rapporterna till alla läsare. Det finns således inte någon specifik information som enbart riktar sig till aktieägare som Godfrey et al. (2009) kommer fram till. En anledning till det är att de enligt informanterna inte heller ställer några krav på vad som ska inkluderas. Genom att använda hela Van der Ploeg och Vanclays (2013) checklista kan aktieägare utvärdera helhetsbilden av hållbarhetsredovisningen där väsentlighet, transparens och trovärdighet inkluderas, vilket samtliga informanter lyfter fram som det viktigaste att studera. Aktieägarna bör också utvärdera riskerna som kan kopplas till företagets arbete med CSR. Godfrey et al. (2009) menar att risken att företaget ska drabbas av negativa händelser minskar i takt med företagets ökade CSR-aktiviteter. Då varje inträffad negativ händelse tar på företagets ihopsamlade *moral capital* är det av intresse att utvärdera vilka risker som är kopplat till företagets hållbarhetsarbete.

6. Slutsats

Det sjätte kapitlet redogör för uppsatsens slutsats. För att besvara vår problemformulering har slutsatser dragits från analyskapitlet och presenteras under vardera frågeställning. Kapitlet presenterar uppsatsens bidrag, samhällseliga och etiska reflektioner samt avslutas med att ge förslag till fortsatt forskning.

6.1 Vad är viktigt för aktieägare att utvärdera i en hållbarhetsredovisning?

Studien visar att även om aktieägarna som intressenter enligt Clarkson (1995) har möjlighet att ställa krav på företagen ställs det enligt informanterna inte några krav från aktieägarnas sida att någon speciell information ska inkluderas i hållbarhetsredovisningen. Vidare finns det heller inte någon specifik information som är riktad till aktieägarna. Det finns således inget behov att aktieägarna ska utvärdera något speciellt i rapporterna utan de bör istället fokusera på redovisningens helhetsbild av företagets arbete med CSR. Vid fokus på hållbarhetsredovisningen som helhet anser både informanterna och tidigare studier (Van der Ploeg & Vanclay, 2013) att det är viktigt att utvärdera transparensen, trovärdigheten och väsentligheten. Eftersom studien visar att helhetsbilden är viktigare än enskild information är checklistan ett bra verktyg för aktieägarna att använda. Genom att gå igenom checklistans tio punkter utvärderas de begrepp som studien poängterar är viktiga. Transparensen är väldigt viktig för det visar företagets öppenhet gentemot omvärlden. Företag vill uppfattas som legitima på marknaden och transparensen är kopplat till den legitimitet som företag söker genom att följa de värderingar och normer som existerar (Deegan & Unerman, 2011). Företaget är beroende av legitimitet för att inte förlora sin existens på marknaden. Med anledning av detta vill de framstå som transparenta inför samhället för att uppfattas som legitima. Det är dock samhällets uppfattning av företagets handlingar som skapar legitimitet, vilket kan vara orsaken till att företag benämner sina negativa effekter som utmaningar och förbättringsområden. De sociala kontrakt som verkar mellan företagen och omgivningen framför vad samhället har för förväntningar på företagens agerande av deras verksamhet (Deegan, 2002). Trots att aktieägarna inte efterfrågar något specifikt i hållbarhetsredovisningarna föreligger det ändå ett socialt kontrakt mellan parterna, som kan vara hotat ifall aktieägarna inte skulle uppleva att redovisningen är framställd på ett transparent vis. Ett upphävt kontrakt innebär att företagets överlevnad skulle vara hotad, vilket dessutom skulle påverka aktieägarna då de har en finansiell risk i företaget.

Analysen har resulterat i att ytterligare en fråga bör läggas till på den aktuella checklistan för att den ska bli mer användbar för aktieägare. Vid varje inträffad negativ händelse förlorar företaget förtroende hos sina intressenter och det tar på deras ihopsamlade *moral capital* (Godfrey et al., 2009). Då Godfrey et al. (2009) kopplar aktieägarvärdet till företagets CSR arbete som i sin tur har ett negativt samband till risker bör aktieägarna utvärdera riskerna. Om riskerna är många och väldigt omfattande kan det ta mycket hårt på företagets ihopsamlade *moral capital* om de skulle inträffa. Aktieägare bör därför utvärdera vilka risker företagen har och hur stor sannolikhet det är att det kommer ske samt hur stor påverkan det har om det inträffar. Det kan läggas till som en punkt på checklistan med följande frågor: Vilka risker kopplar företaget till sitt hållbarhetsarbete? Hur stor är sannolikheten att de inträffar och vad får det för konsekvenser?

6.2 Hur användbar är hållbarhetsredovisningar vid en jämförelse mellan olika företag?

Checklistan är generell och kan därför appliceras på alla företag inom alla branscher. De punkter som tas upp i checklistan kan utvärderas i alla hållbarhetsredovisningar även om företagen valt att inkludera olika information. Eftersom checklistan inte fokuserar på någon specifik information kan aktieägarna använda listan för att jämföra mellan olika företag. Om aktieägare är mer intresserad av någon specifik information vilket Van der Ploeg och Vanclay (2013) inte anser att de är blir det svårare att använda hållbarhetsredovisningen för att jämföra, precis som Perez och Sanchez (2009) konstaterar. Informanterna i vår studie uppgav att det inte är någon särskild information som är speciellt intressant för aktieägare. Därmed kan aktieägare applicera checklistan vid en jämförelse trots att företagens hållbarhetsredovisningar omfattar olika slags information. Checklistan är övergripande och passar i alla kontexter och ger dessutom möjlighet till ett poängsystem vid utvärderingen. Van der Ploeg och Vanclay (2013) har utformat ett femskaligt poängsystem som ska underlätta när hållbarhetsredovisningarnas prestanda ska sättas i relation till varandra. Genom att nyttja poängsystemet på vardera punkt i checklistan kan aktieägarna betygsätta hur väl företaget har presterat i de frågorna som checklistan behandlar. Detta medför att hållbarhetsredovisningarna blir mer komparativa eftersom rapporternas prestanda kan sättas i ett mätbart förhållande till varandra. Hållbarhetsredovisningen i sin helhet blir väldigt användbar vid jämförelse mellan företag med hjälp av Van der Ploeg och Vanclays (2013) checklista.

6.3 Studiens bidrag

Vår studie har belyst att transparens, trovärdighet samt väsentlighet är viktiga faktorer att utvärdera i en hållbarhetsredovisning. Van der Ploeg och Vanclay (2013) har gjort en checklista som är till för alla intressenter där de ovannämnda faktorerna behandlas. Då checklistan är ett generellt verktyg för att passa alla intressenter har vi i vår studie utvecklat listan så att den är mer anpassad till aktieägare. Vår studie bidrar med en kompletterad checklista som är anpassad för aktieägare vid deras utvärdering av hållbarhetsredovisningar. I vår kompletterade checklista har frågor angående risker lagts till, då det har framkommit i studien att aktieägarna bör utvärdera vilka risker företaget har kopplat till sitt hållbarhetsarbete.

Tidigare studie visar att checklistan även bidrar till att företagens redovisning blir en allt mer transparent process och kan vara ett hjälpmedel för företagen att upprätta trovärdiga och tillförlitliga rapporter (Van der Ploeg & Vanclay, 2013). Företag kan till följd av vår studie få ytterligare hjälp genom att använda den kompletterande checklistan för att själva utvärdera vilka risker som är kopplat till deras hållbarhetsarbete.

Studiens praktiska bidrag är att aktieägare kan tillämpa och ta hjälp av studien vid utvärderingar och jämförelser av hållbarhetsredovisningar. Aktieägare kan genom studien få förståelse om vad som är viktigt att beakta vid en utvärdering och med hjälp av den kompletterande checklistan utvärdera ett företags hållbarhetsrapport. Till följd av att vår studie inte kom fram till att aktieägare söker efter någon specifik information i rapporterna skulle delar av vårt resultat även kunna tillämpas av andra intressentgrupper eller läsare av hållbarhetsrapporter.

6.4 Bidragets styrkor och svagheter

En av studiens styrkor är att Van der Ploeg och Vanclays (2013) checklista är prövad i deras studie. Att modellen använts i tidigare studier stärker trovärdigheten och medför att checklistan är ett relevant verktyg att använda vid utvärdering av hållbarhetsredovisningar. Svagheten med studien är att Van der Ploeg och Vanclay (2013) har applicerat sin checklista på ett företag i ett annat land, vilket kan betyda att det finns andra förutsättningar och påverkande faktorer än de som finns i Sverige. Resultatet av vår studie går inte att generalisera eftersom studien har undersökt ett mindre urval.

Studien belyser vilka faktorer som är viktiga för aktieägarna att utvärdera i en hållbarhetsredovisning och trots att utfallet av vår studie riktar sig till aktieägare kan delar av resultatet möjligen tillämpas av andra intressenter. Van der Ploeg och Vanclay (2013) studie visar att det saknas metoder för utvärdering av hållbarhetsredovisningar och en av studiens styrkor är att vår studie belyser vad som är viktigt att utvärdera och bidrar med kompletterande frågor till checklistan. De kompletterande frågorna som har utformats har däremot inte prövats i praktiken och det kan därför ses som en svaghet.

6.5 Samhälleliga och etiska reflektioner

De ökade påtryckningarna som åligger företaget angående att de ska arbeta hållbart har även resulterat i att fler företag väljer att presentera sitt arbete i en hållbarhetsredovisning. Vår studie fokuserar på aktieägarna och vad som är viktigt för dem att utvärdera i en hållbarhetsredovisning. Företag är måna om att behålla sina primära intressenter eftersom det existerar ett ömsesidigt beroende mellan parterna och utan intressenternas medverkan skulle företagets existens vara hotad. Ur ett företagsperspektiv skulle minskat intresse och delaktighet från aktieägarna påverka tillflödet av finansiellt kapital. Reduceringen av kapitalet skulle påverka tillväxten i företaget och beroende på bransch skulle det på olika sätt ha inflytande på samhället. Att arbeta effektivt med hållbarhetsfrågor är idag trendigt och aktuellt, vilket även konsumenterna är medvetna om. Denna medvetenhet kan ha betydelse när konsumenter gör sina köpbeslut och företag med en hållbar verksamhet kan prioriteras hos kunderna. Den ökade medvetenheten uppmärksammar även om ett företag är bristfällig eller åsidosatt hållbarhetsarbetet, vilket kan resultera i att konsumenter tar avstånd från företagets produkter eller tjänster.

Trots att aktieägarna primärt är intresserade av företagets finansiella aspekter, bör de sociala och miljömässiga aspekterna tas i beaktande. En negativ händelse kopplat till hållbarhet kan få stora konsekvenser, dålig ryktesspridning och dessutom påverka aktiernas värde. Av den anledningen bör aktieägarna utvärdera företagets hållbarhetsredovisning för att säkerställa att de inte delaktiga i verksamheter som inte arbetar mot en hållbar utveckling alternativt är bristfälliga i sitt arbete som kan påverka aktieägarna negativt. Ett företag som arbetar och lägger stort fokus på hållbarhetsaspekter kan på längre sikt förbättra sin verksamhet och sitt resultat. Detta är något som

aktieägarna kan se ett intresse i eftersom de också påverkas positivt av företagets framgång i form av ökad avkastning och ökat aktievärde på börsen.

Vår studie har berört aktieägarnas utvärdering och jämförelser av hållbarhetsredovisningar och vad som är viktiga att fokusera på vid en utvärdering. I och med detta tar även aktieägarna ett socialt ansvar genom att ta ställning till företagets hållbarhetsredovisningar. Företag har en stor påverkan som de måste stå till svars för gentemot samhället, men de har också resurser till att arbeta med hållbarhet och aktivt jobba för att minska deras negativa påverkan. Detta hållbarhetsarbete är viktigt för samhällets tillväxt samt utveckling.

6.6 Förslag till fortsatt forskning

Det vore intressant att studera hur vår kompletterande checklista hade fungerat i verkligheten. Aktieägare skulle kunna utvärdera hållbarhetsredovisningar, både med hjälp av checklistan och utan. Det skulle sedan vara intressant att jämföra skillnaderna mellan aktieägare som använde checklistan vid deras utvärdering och de som inte använde sig av något hjälpmedel. Vidare skulle det vara intressant att undersöka hur aktieägare påverkas om en risk kopplat till företagets hållbarhetsarbetet skulle inträffa. Vad hade en sådan händelse fått för konsekvenser för aktieägare. Det skulle dessutom vara intressant att studera hur andra intressenter skulle påverkas av en inträffad risk och hur konsekvenserna skulle skilja sig mellan intressentgrupperna.

7. Källförteckning

Alvehus, J. (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: En handbok*. Stockholm: Liber AB.

Berthelot, S., Coulmont, M. & Serret, V. (2012). Do Investors Value Sustainability Reports? A Canadian Study. *Environmental Management*, 19 (1), 355-363.

Borglund, T., De Geer, H., Sweet, S., Frostenson, M., Lerpold, L., Nordbrand, S., Sjöström, E. & Windell, K. (2012). *CSR – en guide till företagets ansvar*. Stockholm: Sanomala Utbildning.

Borglund, T., Frostenson, M. & Windell, K. (2010). *Effekterna av hållbarhetsredovisning: En studie av konsekvenserna av de nya riktlinjerna om hållbarhetsinformation i statligt ägda företag*. Hämtad från <http://www.regeringen.se/contentassets/ae1b2a3db1a34b6491f2324ed526a657/effekterna-av-hallbarhetsredovisning-n2010.30>

Bryman, A & Bell, E. (2013). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. Stockholm: Liber AB.

Clarkson, M. (1995). A stakeholder framework for analyzing and evaluating corporate social performance. *Academy of Management review*, 20 (1,) 92-118.

Deegan, C. (2002). Introduction: The legitimising effect of social and environmental disclosures – a theoretical foundation. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 15 (3), 282-311.

Deegan, C. & Unerman, J. (2011). *Financial Accounting Theory*. Maidenhead: Mcgraw-Hill higher education.

Förenta nationerna, [FN]. (2012). *FN-fakta – omställning till hållbar värld brådskar*. Hämtad 21 februari, 2017, från <http://fn.se/wp-content/uploads/2016/08/Faktablad-2-12-H%C3%A5llbar-utveckling.pdf>

Freeman, R.E. (1984) *Strategic management: a stakeholder approach*. MA: Pitman, Boston

Global Reporting Initiative, [GRI]. (u.å.). G4 sustainability reporting guidelines. Hämtad 27 februari, 2017, från <https://www.globalreporting.org/information/g4/Pages/default.aspx>

Godfrey, C. P., Merrill, B. C. & Hansen, M. J. (2009). The relationship between corporate social responsibility and shareholder value: An empirical test of the risk management hypothesis. *Strategic Management Journal*, 30, 425-445.

Grafström, M., Göthberg, P. & Windell, K. (2008). *CSR: Företagsansvar i förändring*. Malmö: Liber AB.

KPMG. (u.å.). *Krav på hållbarhetsrapportering från och med 2017*. Hämtad 28 februari, 2017, från <https://home.kpmg.com/se/sv/home/nyheter-rapporter/2016/03/krav-pa-hallbarhetsrapportering-fran-1-juli.html>

Lind, R. (2014). *Vidga vetandet: en introduktion till samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur AB.

Pedersen, E.R.G. (2015). *Corporate Social Responsibility*. London: SAGE Publications Ltd.

Perez, F. & Sanchez, LE. (2009). Assessing the evolution of sustainability reporting in the mining sector. *Environmental Management*, 43 (6), 949–961.

Perry, P. & Towers, N. (2009). Determining the antecedents for a strategy of corporate social responsibility by small- and medium-sized enterprises in the UK fashion apparel industry. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 16 (5), 377-385.

Van der Ploeg, L. & Vanclay, F. (2013). Credible claim or corporate spin?: A checklist to evaluate corporate sustainability reports. *Journal of Environmental Assessment Policy and Management*, 15 (3), 1-21.

Årsredovisningslagen (2016:947). Hämtad den 28 februari från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/arsredovisningslag-19951554_sfs-1995-1554

Bilaga 1

Individuella reflektioner

Emma Hermansson

I slutet av 2016 bestämde jag och Frida att vi skulle skriva vårt examensarbete ihop. Både jag och Frida hade under hösten läst kursen corporate social responsibility (CSR), där vi båda hade fattat tyckte för området. Jag själv hade dessutom skrivit ett mindre grupparbete om hållbarhetsredovisning i kursen CSR, vilket var ett ämne jag direkt fastnade för. Anledningen till att jag fastnade för just hållbarhetsredovisning var nog att det var ett nytt fenomen för mig, då jag knappt hade hört om det innan. När jag och Frida sattes oss ned för att bestämma inom vilket område vi skulle skriva om, tyckte båda att hållbarhetsredovisning var ett intressant och aktuellt ämne. Under kursen CSR hade vi dessutom fått kunskaper om hur företag arbetar med hållbarhet så när vi inledde vårt arbete kändes det skönt att ha lite förkunskaper inom ämnet. Det började med att vi funderade över vad vi ville skriva om inom hållbarhetsredovisning och i början låg mycket fokus kring redovisningen ur ett företagsperspektiv. Efter att ha funderat och även sökt på internet för att få idéer valde vi att byta perspektiv, då vi upptäckte att det fanns färre studier som fokuserade på intressenternas perspektiv. Till slut valde vi att studera vad som är viktigt för aktieägare att utvärdera i en hållbarhetsredovisning samt hur användbar redovisningen är i en jämförelse med olika företag. För att få svar på våra frågor har vi intervjuat tre personer som arbetar som granskare av hållbarhetsredovisningar samt tre personer som jobbar med hållbarhetsredovisning i börsnoterade bolag. Anledningen till att vi inte valde att intervjua aktieägare var en begränsning från vår sida och därför valde vi att kontakta granskare och företag istället.

Den största utmaningen den här vårterminen har varit att skriva ett examensarbete, då jag innan inte hade några erfarenheter eller kunskaper om arbeten i den här omfattningen. Att göra något för första gången är alltid svårt, speciellt i den graden av självständighet. Jag hade inte mycket kunskaper om hur ett examensarbete skulle läggas upp eller hur kapitlen skulle disponeras när arbetet inleddes. Trots att jag tog hjälp av böcker och föreläsningar fanns det ändå en viss osäkerhet i mitt skrivande. Osäkerheten försvann mer och mer under arbetets gång och jag kände mig mer bekväm med uppgiften. Jag och Frida skrev en planering för varje vecka och det var väldigt bra att kunna förhålla sig till den. Vi har träffats både i skolan men mycket arbete har gjorts hemifrån via ett online-dokument

eftersom vi bor ett antal mil ifrån varandra. Vissa delar i arbetet har delats upp och vissa delar skrevs ihop, men vi har alltid hjälpt åt att korrekturläsa varandras texter. Fördelen med att dela arbetet med någon är att man alltid har kunnat bolla idéer, diskutera, hitta lösningar och det har känts tryggt att vara två om arbetet. Jag är väldigt glad att jag har fått skriva uppsatsen ihop med Frida och vi har under arbetets gång kunnat diskutera och kompletterat varandra på ett bra sätt. Fastän arbetet har delats upp så är det ändå bådas argument som förekommer i analys- och slutsatskapitlet efter diskussioner vi har haft gemensamt. Vi genomförde intervjuerna ihop och transkriberingen delades sedan upp. Övriga kapitel har vi båda varit med och producerat, och texten som skrevs från första början kan ha korrigerats flertalet gånger därefter av såväl mig eller Frida.

I arbetets början var det svårt att få en helhetsbild av hur allt skulle struktureras och hänga samman. Under våren har jag dock förstått vikten i att alla delar ska vara sammanhängande och hur stor betydelse det har för arbetet. Allteftersom har alla bitar fallit på plats och jag har verkligen insett hur viktiga alla delar är och att de ger stöd till varandra. Under resans gång har jag lärt mig otroligt mycket, och inte bara fördjupade kunskaper inom hållbarhetsredovisning. Jag har lärt mig hur man strukturerar upp en intervjuguide och genomför en intervju. Mina tidigare kunskaper om metod har nu utvecklats till att jag förstår innebörden av de olika delarna i ett metodkapitel, ord som jag tidigare bara varit bekant med. Jag har även utvecklat min förmåga att kunna läsa vetenskapliga artiklar och ta fram relevant information. I början tyckte jag att det var svårt att utforma den teoretiska referensramen, men efter hand förstod jag hur den skulle ge stöd åt vårt arbete. Jag har också fått mer kunskaper om att skriva på ett akademiskt och analytiskt sätt. Genom diskussioner med Frida har jag också utvecklat mitt analytiska tänkande och se saker utifrån andra perspektiv. I skrivande stund märker jag att jag har utvecklat mitt skrivande och tankesätt. Om jag hade fått göra om arbetet på nytt finns det saker jag hade gjort annorlunda, tack vare alla nya lärdomar.

Summa summarum har det varit väldigt intressant och utmanande att skriva ett examensarbete, trots att det har varit stressigt och svårt stundtals. Arbetet inleddes med många frågetecken och ibland lite motgångar, men under tiden har jag lärt mig att hantera dessa på ett bättre sätt och frågetecken som fanns i början har jag under resans gång fått mer klarhet i. Avslutningsvis har det varit en väldigt lärorik process, i många bemärkelser.

Frida Enström

När jag och Emma bestämde att vi skulle skriva ihop började vi med att sätta oss ner och prata om vad som vore intressant att skriva om. Både hade precis avslutat kursen CSR och fann det ämnet intressant. I den kursen hade vi båda också skrivit om just hållbarhetsredovisning och bestämde oss för att vi ville grotta ner oss ytterligare inom det ämnet. Vi började söka artiklar och information på nätet för att på så sätt nå fram till valt studieområde. Att läsa vetenskapliga artiklar var något som vi fått öva på i tidigare kurser vilket jag tror var nyttigt då det tar längre tid och framförallt är svårare än vad man tror. Men jag tycker att vi hade ett bra system. Vi gjorde ett online-dokument där vi kunde lägga in intressanta saker som vi hittat samt där vi gjorde små sammanfattningar av de artiklar som vi läst, ifall vi ville använda de senare var de lätta att hitta. Att ha ett gemensamt dokument gjorde det enklare att hela tiden följa varandras arbete när vi inte satt och jobbade tillsammans. Både jag och Emma pendlar till Skövde och jag själv har över en timme till skolan men genom bra planering var det inte något problem. Vi träffades i skolan och gjorde en planering för vad vi skulle göra tills nästa gång vi sågs. På så sätt kunde vi diskutera hur vi skulle göra och skriva när vi satt ihop och sedan skrev man hemma och följde varandra via online-dokumentet. Jag anser att det blev mer effektivt när vi delade upp på det viset och vi kunde också läsa igenom varandras texter med ett kritiskt öga för att sedan diskutera de frågetecken som dök upp när vi sedan träffades igen.

Problem som vi stötte på var att vi först tänkt studera hållbarhetsredovisning utifrån aktieägarnas perspektiv genom att intervjua aktieägare. Men det visade sig vara svårt att få tag på aktieägare att intervjua och vi fick istället tänka om. Om jag skulle ändra något så hade det varit att leta intervjupersoner tidigare än vad vi gjorde. Vi skrev en del som vi sedan fick ändra. Det krävdes dock inga stora ändringar men om vi tidigare hade fått insikt i att det var svårt att få tag på aktieägare att intervjua så hade vi tänkt annorlunda från början. Nu intervjuade vi granskare och de som upprättar hållbarhetsredovisningen istället för att få deras syn på vad aktieägare bör utvärdera i hållbarhetsrapporter. De intervjuerna genomfördes senare än vad som hade varit optimalt och därför hade det jag önskat att vi tidigare börjat ta kontakt med potentiella personer att intervjua. Nu var intervjuerna som vi genomförde väldigt bra så det blev inga problem med att vi inte fick fram den empirin som behövdes för uppsatsen.

Jag hade aldrig intervjuat personer på det här sättet tidigare men tyckte att det gick väldigt bra. Vi delade intervjun i två delar där jag ställde de första frågorna och Emma antecknade och iakttog och sen gjorde vi tvärtom. Vi genomförde både intervjuer via telefon och videosamtal och jag föredrar verkligen videosamtal. Det var lättare att kunna se personen då man lättare fick en känsla för när den pratat färdigt då man kunde se ansiktsuttryck samt kroppsspråk. Jag lärde mig hur man kan styra intervjuerna men också att hur man skulle göra och hur mycket man pratade berodde helt på hur intervjupersonen var och svarade. Att intervjuas var nytt men även examensarbetet i sin helhet var helt nytt för både mig och Emma. Tidigare har man bara skrapat lite på ytan och inte alls fått gräva ner sig på djupet så som man nu gjort. Det var väldigt roligt men till en början också väldigt svårt. Det känns som vi hela tiden har skrivit med en osäkerhet då vi inte vetat hur allt ska skrivas och vart man ska skriva vissa saker. Det var också svårt att få bild av hur allt var sammankopplat och hur till exempel metoden och den teoretiska referensramen skulle hjälpa en i arbetet vilket jag nu har lärt mig. Allt hänger ihop och det är inte bara för läsaren som det är viktigt att beskriva hur allt hänger ihop och hur vi gått tillväga utan också för oss själva. Det hjälpte oss att hålla oss till den röda tråden vilket var svårt att förstå till en början.

Något som jag verkligen tar med mig är vikten av att låta andra läsa och ge åsikter på sitt arbete. De opponeringstillfällen vi haft har varit till bra hjälp och jag snappade också upp mycket tips genom att höra opponeringen på andras arbeten. Förut har jag tyckt att det är svårt och inte helt varit övertygad om fördelarna med opponering men där har jag ändrat inställning. När man själv är inne i sitt arbete och skriver är allt så självklart och det är svårt att gå utanför sin egen bubbla för att kritiskt bedöma. Vi själva förstår vad vi menar men det gäller att få alla läsare med på tråden.

Sammanfattningsvis har det varit stressigt och jag har många gånger känt mig osäker på skrivandet och uppsatsens olika delar. När jag har läst andras uppsatser har jag inte riktigt förstått vilken process som ligger bakom. Idag har jag kunskap om hur ett examensarbete går till samt hur en uppsats är uppbyggd och hur viktiga alla delar av uppsatsen är. Det är nu jag exempelvis förstår vikten av att ha en bra teoretisk referensram för att kunna föra en bra analys och komma fram till en slutsats. Det har varit en lärorik process.

Bilaga 2

Intervjuguide för granskare

Inledning

- Vilken position har du inom företaget?
- På vilket sätt kommer du i kontakt med hållbarhetsredovisning?
- Hur lång erfarenhet har du inom området?

Hållbarhetsredovisning

- Vilken är din definition på hållbarhetsredovisning?
- Vad är mest intressant att utvärdera i en hållbarhetsredovisning?
- Inkluderar företagen negativ påverkan på hållbarheten i sina rapporter?

Riktlinjer

- Är dagens riktlinjer tillräckliga för att skapa en bra hållbarhetsredovisning?
- Vad anser du finnas för några för och nackdelar med att använda ramverk, som till exempel GRI?

Granskning

- Vilka typer av problem brukar ni stöta på när ni granskar eller arbetar med hållbarhetsredovisning?
- Finns det något sätt att märka om informationen inte är trovärdig eller om företaget försöker dölja skadlig information?
- Är de någon skillnad vid granskningen av hållbarhetsredovisningar beroende på olika typer av företag och branscher?

Intressenter - aktieägare

- Är hållbarhetsrapporter ställda mot en viss grupp av användare eller intressenter?
- Finns det någon viss information som enbart riktar sig till aktieägare?
- Finns det någon skillnad på hur aktieägare använder hållbarhetsrapporterna i förhållande till övriga intressenter?
- Finns det information i hållbarhetsredovisning som anses särskild viktig för aktieägarna vid deras bedömning?

Bilaga 3

Intervjuguide för företag

Inledning

- Vilken position har du inom företaget? Hur länge har du arbetat med hållbarhetsredovisning?
- Hur lång erfarenhet har ni i företaget inom hållbarhetsområdet och hur många år har ni upprättat en hållbarhetsredovisning?

Hållbarhetsredovisning

- Vad är ert syfte med att upprätta en hållbarhetsredovisning?
- Anser du att trovärdigheten är viktigt vid hållbarhetsredovisning?
- Vad gör ni som företag för att säkerställa trovärdigheten i er redovisning?

Riktlinjer

- Vad ser ni för fördelar och nackdelar av att använda er av ett ramverk när ni upprättar en hållbarhetsredovisning?
- Är dagens riktlinjer tillräckliga för att skapa en bra hållbarhetsredovisning?
- Vad finns det för svårigheter med att upprätta en bra hållbarhetsredovisning?

Intressenter - aktieägare

- I hur stor utsträckning påverkar intressentdialogen ert hållbarhetsarbete?
- Är hållbarhetsredovisningen ställd mot en viss grupp av användare eller intressenter?
- Finns det någon viss information som enbart riktar sig till aktieägare?
- Efterfrågar aktieägare någon specifik information i er hållbarhetsredovisning?

Bilaga 4

Utvärdering av hållbarhetsrapporter

Van der Ploeg och Vanclay (2013) presenterar i sin studie ett verktyg att använda vid utvärdering av hållbarhetsrapporter. Verktyget består av en checklista med tio punkter som ska användas ur ett intressentperspektiv vid deras utvärdering av hållbarhetsrapporter. Listan är utformad enligt följande (författarnas översättning):

1. Är rapporten offentligt tillgänglig i lämpliga språk?
2. Är rapporten skriven på ett klart och koncist sätt och läsbar för relevanta intressenter?
3. Använder företaget ett etablerat rapporteringsramverk, som exempelvis GRI?
4. Finns det en beskrivning av hur företaget integrerar CSR och hållbar utveckling i deras långsiktiga organisationsstrategi?
5. Diskuterar företaget hållbarhetsfrågor i alla relevanta delar i sin verksamhet?
6. Ger företaget tillräckliga bevis (t.ex. data) för att stödja de påståenden som görs om alla indikatorer och/eller de frågor som har diskuterats?
7. Identifierar företaget sina intressenter, förklarar hur de identifieras och beskriver intressenternas förväntningar och intressen?
8. Utvärderar företaget de hållbarhetsfrågor som relaterade med alla uppströms- och nedströmsenheter i distributionskedjan?
9. Diskuterar företaget effekterna av deras verksamhet tillräckligt (både positiva och negativa) på alla sina intressenter, även utsatta grupper och negativt påverkade grupper?
10. Hur gör företaget för att säkerställa trovärdigheten i sin hållbarhetsrapport, finns det exempelvis en oberoende granskare?